

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економічної безпеки, права та соціальних процесів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Взаємодія держави та підприємства у створенні умов
безпечного функціонування економіки»**
ШИФР КРБ.ЕП.1. 559А-03-3.1

Здобувачка _____ Аль-Шуекі Жасмін
4 курсу ЗЗЕ 411
Керівник _____ к.е.н., доц. Згадова Н.С.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту
Рішення кафедри від «09» червня 2026 р., протокол № 11

Завідувачка кафедри економічної безпеки,
права та соціальних процесів _____ к.е.н., доц. Згадова Н.С.

Одеса-2026

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г. Е. Вейнштейна
Кафедра економічної безпеки, права та соціальних процесів
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економічна та продовольча безпека»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. Кафедрою:

«__»_____2025р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Аль-Шуекі Жасмін

1. Тема роботи: «Взаємодія держави та підприємства у створенні умов безпечного функціонування економіки» Затверджена наказом від 30.10. 2025 р., Наказ № 599-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 12 червня 2026 р.
Вихідні дані до роботи: Звітні дані про діяльність підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023-2025 роки.
3. Перелік питань, які потрібно розробити: *Сутність, значення та законодавча база по напрямку дослідження. Організаційно - економічна характеристика підприємства та аналіз діяльності. Стратегічні орієнтири та перспективи розвитку продовольчої безпеки. Висновки та пропозиції.*
4. Перелік графічного матеріалу: таблиць 19, рисунків 3
5. Дата видачі завдання 30 жовтня 2025 року

Керівник _____ к.е.н., доц. Згадова Н.С.

Завдання прийняла до виконання _____ Аль-Шуекі Жасмін

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми, обґрунтування її актуальності і призначення наукового керівника кваліфікаційної роботи	30.10.2025 - 06.12.2025	Виконанно
2	Отримання завдання на проведення наукового дослідження та підготовка календарного плану виконання кваліфікаційної роботи, затвердження його керівником	07.12.2025 – 24.12.25	Виконанно
3	Збір та узагальнення статистичного матеріалу за темою роботи за період 2023 – 2025 рр.	25.12.2025 – 25.01.26	Виконанно
4	Написання Розділу 1. Теоретичні основи взаємодії держави та підприємства у системі безпечного функціонування економіки	27.01.2026 – 27.02.26	Виконанно
5	Написання Розділу 2. Аналіз взаємодії держави та підприємств в умовах економічної нестабільності (на прикладі ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»)	28.02.2026 – 30.03.26	Виконанно
6	Написання розділу 3. Напрями вдосконалення взаємодії держави та підприємств у сфері економічної безпеки	01.05.2026 – 22.05.26	Виконанно
7	Подання роботи на перевірку науковому керівникові та доопрацювання тексту роботи і висновків. Завершення оформлення роботи та розробка висновків і пропозицій	25.05.2026 – 02.06.26	Виконанно
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	03.06.2025 – 05.06.25	Виконанно
10	Перевірка роботи на плагіат. Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії: доповідь, демонстраційні матеріали, попередній захист, подання текстової і графічної частини роботи до е-архіву кафедри та університету	12.06.2026	Виконанно
11	Захист кваліфікаційної роботи згідно затвердженого графіку роботи ЕК спеціальності 051 «Економіка»	22.06.2026	Виконанно

Здобувачка _____ Аль-Шуекі Жасмін
Керівник роботи _____ к.е.н., доц. Згадова Н.С.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Аль-Шуекі Жасмін

Анотація
кваліфікаційної роботи здобувача Аль-Шуекі Жасмін на тему
«Взаємодія держави та підприємства у створенні умов безпечного
функціонування економіки»

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню особливостей взаємодії держави та підприємств у процесі формування умов безпечного функціонування економіки України. У роботі розкрито теоретичні засади економічної безпеки, визначено роль державного регулювання у забезпеченні стабільності господарської діяльності та проаналізовано значення підприємств як ключових суб'єктів економічної системи.

У процесі дослідження проаналізовано сучасний стан взаємодії держави та бізнесу в умовах воєнного стану, економічної нестабільності, фінансових ризиків і трансформаційних процесів в економіці України. Проведено оцінку впливу державної підтримки на функціонування підприємств, досліджено основні загрози економічній безпеці суб'єктів господарювання та визначено проблеми державного регулювання у сфері забезпечення економічної стабільності.

Особливу увагу приділено питанням удосконалення механізмів співпраці держави та підприємств, розвитку цифрових інструментів управління, підтримки підприємницької діяльності та формування ефективної системи економічної безпеки. Запропоновано практичні напрями підвищення ефективності державної політики щодо підтримки бізнесу та зміцнення безпечного функціонування економіки України в сучасних умовах.

Кваліфікаційна робота містить: текстової частини – 80 стор., таблиць – 19, рисунків – 3, використаних джерел – 56.

Ключові слова: економічна безпека, державне регулювання, підприємство, взаємодія держави та бізнесу, безпечне функціонування економіки, фінансові ризики, воєнний стан, економічна стабільність, державна підтримка бізнесу, цифрова трансформація економіки.

Abstract
of the qualification work of the applicant Al-Shueki Jasmin on the topic
"Interaction between the state and the enterprise in creating conditions for the
safe functioning of the economy"

The qualification paper is devoted to the study of the interaction between the state and enterprises in the process of creating conditions for the secure functioning of the Ukrainian economy. The paper reveals the theoretical foundations of economic security, determines the role of state regulation in ensuring the stability of economic activity, and analyzes the importance of enterprises as key subjects of the economic system.

The study analyzes the current state of interaction between the state and business under martial law, economic instability, financial risks, and transformational processes in the economy of Ukraine. The impact of state support on the functioning of enterprises is assessed, the main threats to the economic security of business entities are investigated, and the problems of state regulation in the field of ensuring economic stability are identified.

Special attention is paid to improving mechanisms of cooperation between the state and enterprises, developing digital management tools, supporting entrepreneurial activity, and forming an effective economic security system. Practical directions for increasing the efficiency of state policy aimed at business support and strengthening the secure functioning of the Ukrainian economy in modern conditions are proposed.

The qualification paper contains: text part – 80 pages, tables – 19, figures – 3, references – 56.

Keywords: economic security, state regulation, enterprise, interaction between the state and business, secure functioning of the economy, financial risks, martial law, economic stability, state business support, digital transformation of the economy.

ЗМІСТ		
		Стор.
	ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ БЕЗПЕЧНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ	10
	1.1. Економічна сутність безпечного функціонування економіки та її складові	10
	1.2. Роль держави у забезпеченні економічної безпеки підприємств	20
	1.3. Організаційно-правові засади взаємодії держави та підприємства в сучасних умовах	28
РОЗДІЛ 2.	АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ (на прикладі ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»)	37
	2.1. Організаційно-економічна характеристика сучасного стану підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»	37
	2.2. Аналіз комплексної діяльності підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» в умовах економічної нестабільності	45
	2.3. Оцінка основних ризиків безпечного функціонування підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» в умовах воєнного стану	50
РОЗДІЛ 3.	НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	55
	3.1. Удосконалення механізмів державного регулювання у сфері економічної безпеки	55
	3.2. Розвиток партнерства держави та підприємств в умовах цифрової трансформації економіки	61
	3.3. Стратегічні напрями підвищення рівня безпечного функціонування економіки України	70
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	78
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
	ДОДАТКИ	89

ВСТУП

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується високим рівнем нестабільності, що супроводжується структурними трансформаціями, воєнними ризиками, фінансовими коливаннями та змінами у системі державного регулювання. Питання забезпечення безпечного функціонування економіки набуває стратегічного значення як для держави, так і для суб'єктів господарювання. Стійкість національної економіки значною мірою залежить від рівня ефективності взаємодії державних інституцій і підприємств, оскільки саме їх узгоджена діяльність формує умови для економічної стабільності, розвитку підприємництва, підтримки виробництва та захисту економічних інтересів держави.

Воєнний стан, порушення логістичних ланцюгів, інфляційні процеси, скорочення інвестиційної активності та посилення зовнішніх економічних ризиків суттєво вплинули на функціонування українських підприємств. Частина суб'єктів господарювання зіткнулася з проблемами втрати ринків збуту, нестачею фінансових ресурсів, ускладненням доступу до кредитування та зростанням виробничих витрат. Підвищується роль держави як регулятора економічних процесів та гаранта підтримки підприємницького сектору. Водночас ефективність державної політики значною мірою визначається рівнем адаптації бізнесу до нових економічних умов та його здатністю забезпечувати фінансову стійкість і конкурентоспроможність.

Науковий інтерес до проблематики економічної безпеки та взаємодії держави і бізнесу посилюється у зв'язку з необхідністю формування нових механізмів підтримки підприємств в умовах кризових явищ. У працях українських науковців В. Геєця, О. Барановського, З. Варналія, Т. Васильціва, І. Бінька, О. Ляшенка досліджуються питання державного регулювання економіки, механізми забезпечення економічної безпеки, особливості функціонування підприємств у нестабільному середовищі та напрями зміцнення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Праці зазначених

авторів формують теоретичну основу для дослідження взаємодії держави та підприємств у системі безпечного функціонування економіки.

Поглиблення кризових процесів у національній економіці, необхідність післявоєнного відновлення, цифровізація державного управління та трансформація економічних відносин потребують удосконалення механізмів співпраці держави і бізнесу. Формування ефективної системи економічної безпеки неможливе без створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва, підтримки інвестиційної активності та підвищення рівня захищеності економічних процесів.

Актуальність теми дослідження визначається необхідністю пошуку ефективних механізмів взаємодії держави та підприємств у процесі створення умов безпечного функціонування економіки України в умовах воєнного стану, економічної нестабільності та структурної перебудови господарської системи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних засад взаємодії держави та підприємств у процесі забезпечення безпечного функціонування економіки, а також розроблення напрямів удосконалення механізмів економічної безпеки в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність та основи взаємодії держави та підприємств у системі безпечного функціонування економіки;
- визначити роль держави у забезпеченні економічної безпеки підприємств;
- проаналізувати організаційно-правові засади взаємодії держави та підприємства;
- оцінити вплив державного регулювання на діяльність підприємства;
- дослідити основні ризики безпечного функціонування підприємства в умовах воєнного стану;
- проаналізувати ефективність державної підтримки бізнесу;
- розробити напрями вдосконалення взаємодії держави та підприємств у сфері економічної безпеки.

Об'єктом дослідження є процес взаємодії держави та підприємств у системі забезпечення безпечного функціонування економіки (на прикладі ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»)

Предметом дослідження виступають теоретичні, організаційні та практичні аспекти формування механізмів взаємодії держави та підприємств у сфері економічної безпеки.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Метод теоретичного узагальнення застосовано для дослідження сутності економічної безпеки та механізмів взаємодії держави і бізнесу. Методи аналізу та синтезу використано під час оцінки сучасного стану функціонування підприємств і державного регулювання економіки. Порівняльний метод дав змогу дослідити сучасні тенденції забезпечення економічної безпеки в Україні. Статистичний метод використано для аналізу економічних показників та оцінки впливу кризових процесів на діяльність підприємств. Системний підхід забезпечив комплексне дослідження взаємозв'язків між державою та суб'єктами господарювання у процесі формування безпечного економічного середовища.

Інформаційну основу дослідження становлять нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних учених, статистичні матеріали та річні звіти ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ», статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні звіти міжнародних організацій, матеріали періодичних видань та офіційні джерела інформації щодо функціонування підприємств і державної економічної політики.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ БЕЗПЕЧНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

1.1 Економічна сутність безпечного функціонування економіки та її складові

Стабільність економічної системи держави значною мірою визначається її здатністю протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати безперервність господарських процесів та підтримувати належний рівень економічного розвитку. У сучасних умовах питання безпечного функціонування економіки набуває особливої актуальності через посилення глобальної конкуренції, військові конфлікти, нестабільність фінансових ринків, енергетичні ризики та структурні зміни у світовій економіці. Для України проблема економічної безпеки стала не лише економічною, а й стратегічною, оскільки стійкість національної економіки безпосередньо впливає на соціальну стабільність, рівень життя населення та обороноздатність держави (рис.1.1.).

Рис. 1.1. Економічна безпека країни

Джерело: сформовано автором на основі [8]

Поняття безпечного функціонування економіки формується на основі категорії економічної безпеки, яка охоплює систему умов, механізмів та інструментів захисту економічних інтересів держави, підприємств і громадян. У науковій літературі економічна безпека розглядається як складна багаторівнева

система, що забезпечує стійкість економічних процесів до негативного впливу кризових факторів. Український науковець О. Барановський визначає економічну безпеку як стан економіки, за якого забезпечується захист національних інтересів, зберігається економічна незалежність та підтримується здатність держави до стабільного розвитку навіть в умовах кризових явищ. Такий підхід акцентує увагу на взаємозв'язку між економічною стабільністю та ефективністю державного управління.

Сучасне трактування безпечного функціонування економіки не обмежується лише фінансовими аспектами або питаннями державного контролю. Йдеться про створення комплексного середовища, у межах якого забезпечується ефективна діяльність суб'єктів господарювання, підтримується конкурентоспроможність національної економіки, зберігається стабільність внутрішнього ринку та формується здатність економічної системи адаптуватися до змін зовнішнього середовища (Додаток А). Безпечне функціонування економіки передбачає поєднання державних механізмів регулювання з ефективним управлінням на рівні підприємств (табл.1.1.).

Таблиця 1.1. - Основні складові безпечного функціонування економіки та їх характеристика

Складова економічної безпеки	Характеристика	Основні загрози
Фінансова безпека	Забезпечення стабільності фінансової системи та платоспроможності суб'єктів господарювання	Інфляція, валютні коливання, дефіцит фінансових ресурсів
Виробнича безпека	Стабільність виробничих процесів та функціонування промислового сектору	Руйнування інфраструктури, скорочення виробництва
Енергетична безпека	Надійність енергозабезпечення економіки та підприємств	Перебої енергопостачання, енергетична залежність
Інвестиційна безпека	Формування сприятливого інвестиційного середовища	Скорочення інвестицій, політична нестабільність
Інформаційна безпека	Захист цифрової інфраструктури та інформаційних ресурсів	Кібератаки, витік інформації
Соціальна безпека	Підтримка зайнятості та соціальної стабільності	Безробіття, міграція населення

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення наукових підходів [5-6]

На думку В. Геєця [5], економічна безпека держави формується не лише через систему державного контролю, а й через створення умов для розвитку

підприємницької діяльності, підтримки інвестиційної активності та забезпечення економічної стійкості виробничого сектору. Дослідник підкреслює, що надмірний адміністративний тиск на бізнес негативно впливає на економічну активність та стримує розвиток економіки. У цьому контексті безпечне функціонування економіки потребує балансу між державним регулюванням і ринковими механізмами.

Важливе місце у структурі економічної безпеки займає фінансова складова, оскільки фінансова нестабільність здатна провокувати системні кризові процеси як на рівні держави, так і на рівні підприємств. Інфляційні ризики, дефіцит бюджетних ресурсів, валютні коливання та нестабільність банківської системи безпосередньо впливають на функціонування суб'єктів господарювання. У період воєнного стану фінансова безпека України зазнала суттєвих викликів, пов'язаних із зростанням державних витрат, скороченням обсягів виробництва та зниженням інвестиційної активності.

Окремим елементом безпечного функціонування економіки виступає виробнича безпека, яка характеризує здатність економіки забезпечувати стабільний процес виробництва продукції та послуг. Для України виробнича безпека має особливе значення через руйнування виробничої інфраструктури, втрату частини промислового потенціалу та ускладнення логістичних маршрутів унаслідок воєнних дій. Скорочення обсягів виробництва негативно впливає на рівень зайнятості населення, податкові надходження та загальну стійкість економічної системи [6].

Суттєвий вплив на безпечне функціонування економіки здійснює енергетична безпека. Залежність економіки від енергетичних ресурсів визначає рівень стабільності виробничих процесів, транспортної системи та комунальної інфраструктури. Пошкодження енергетичних об'єктів у період воєнного стану продемонструвало високий рівень взаємозалежності між енергетичною стабільністю та економічною безпекою держави. Перебої з енергопостачанням призвели до зниження продуктивності підприємств, збільшення виробничих

витрат та необхідності додаткових інвестицій у резервні системи енергозабезпечення.

У структурі економічної безпеки важливу роль відіграє інвестиційна складова, оскільки розвиток економіки неможливий без стабільного надходження інвестиційних ресурсів. Інвестиційна привабливість держави залежить від рівня політичної стабільності, ефективності правової системи, прозорості державного управління та рівня захисту прав власності. Зниження довіри інвесторів до економічної системи держави спричиняє скорочення фінансових ресурсів, уповільнення модернізації виробництва та погіршення конкурентоспроможності підприємств.

Український дослідник Т. Васильців [7] наголошує, що сучасна система економічної безпеки повинна враховувати не лише традиційні фінансово-економічні ризики, а й інформаційні, технологічні та соціальні загрози. У цифровій економіці значного поширення набувають кіберризики, витік інформації, загрози для інформаційних систем підприємств та проблеми захисту цифрової інфраструктури. Цифровізація економічних процесів підвищує ефективність управління, проте одночасно формує нові виклики для системи економічної безпеки.

Безпечне функціонування економіки безпосередньо пов'язане із соціальною стабільністю суспільства. Погіршення економічної ситуації, зростання безробіття, скорочення доходів населення та посилення соціальної нерівності негативно впливають на внутрішній ринок і створюють додаткові ризики для держави. Економічна безпека у цьому випадку передбачає забезпечення належного рівня соціального захисту населення, підтримку зайнятості та створення умов для стабільного розвитку трудового потенціалу країни [8].

Формування безпечного економічного середовища в Україні потребує удосконалення державної політики у сфері підтримки підприємництва, стимулювання інвестиційної діяльності, розвитку виробничого потенціалу та забезпечення фінансової стабільності. Водночас підвищується роль

підприємств як активних учасників системи економічної безпеки, оскільки саме їх ефективна діяльність забезпечує розвиток національної економіки, створення робочих місць та формування бюджетних ресурсів держави [9].

Пріоритетність забезпечення безпечного функціонування економіки визначається також тим, що економічна система держави є основою реалізації соціальної, оборонної та інвестиційної політики. Порушення стабільності економічних процесів швидко трансформується у соціальні проблеми, погіршення рівня життя населення, зростання безробіття та зниження фінансової спроможності держави виконувати свої функції. Економічна безпека у цьому випадку виступає не лише складовою економічної політики, а й важливим елементом національної безпеки країни.

У наукових дослідженнях сучасних українських учених простежується тенденція до розширення змісту поняття економічної безпеки. А.І. Сухоруков розглядає безпечне функціонування економіки як здатність держави та суб'єктів господарювання підтримувати стійкість до кризових процесів шляхом ефективного управління ресурсами, розвитку інновацій та адаптації до змін зовнішнього середовища. Такий підхід акцентує увагу не лише на захисті економічної системи від загроз, а й на формуванні механізмів довгострокового розвитку, що наведено в таблиці 1.2. [10].

Таблиця 1.2. - Підходи українських науковців до трактування економічної безпеки та безпечного функціонування економіки

Автор	Основний зміст наукового підходу	Ключовий акцент дослідження
О. Барановський	Економічна безпека визначається як стан захищеності національних економічних інтересів та здатність економіки протидіяти кризовим явищам	Захист економічних інтересів держави
В. Геєць	Економічна безпека формується через поєднання державного регулювання та розвитку підприємницького середовища	Баланс державного регулювання і ринку
Т. Васильців	Система економічної безпеки повинна враховувати фінансові, технологічні, інформаційні та соціальні загрози	Комплексність економічної безпеки
О. Власюк	Економічна безпека є динамічною системою, що потребує адаптивної економічної політики	Адаптивність державного управління
В. Мунтіян	Економічна безпека залежить від стратегічного прогнозування та управління ризиками	Системне управління ризиками

А. Гальчинський	Основою економічної стійкості є інноваційний розвиток та технологічна модернізація економіки	Інноваційна модель розвитку
А.І. Сухоруков	Безпечне функціонування економіки забезпечується через ефективне використання ресурсів та розвиток інновацій	Довгострокова економічна стійкість

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення наукових підходів

Економічна безпека держави формується на декількох рівнях: макроекономічному, регіональному та мікроекономічному. Макроекономічний рівень охоплює загальний стан економіки країни, рівень інфляції, державний борг, валютну стабільність та інвестиційний клімат. На регіональному рівні важливого значення набуває збалансованість розвитку окремих територій, рівень зайнятості населення, розвиток інфраструктури та виробничого потенціалу регіонів. Мікроекономічний рівень пов'язаний із діяльністю підприємств, їх фінансовою стійкістю, конкурентоспроможністю та здатністю протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам [11].

Важливим елементом економічної безпеки є продовольча безпека держави, яка набуває особливого значення в умовах воєнного стану та глобальної нестабільності. Аграрний сектор України забезпечує не лише внутрішні потреби населення, а й формує значну частину експортного потенціалу країни. Порушення логістичних маршрутів, блокування морських портів, зростання цін на енергоресурси та скорочення виробничих ресурсів негативно впливають на функціонування агропромислового комплексу. У зв'язку з цим держава змушена впроваджувати механізми підтримки аграрного виробництва, стабілізації внутрішнього продовольчого ринку та захисту економічних інтересів виробників.

Науковець О. Власюк [17] у своїх дослідженнях підкреслює, що економічна безпека держави повинна розглядатися як динамічна система, яка постійно змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Дослідник наголошує на необхідності формування адаптивної економічної політики, здатної оперативно реагувати на кризові явища та забезпечувати стійкість економіки в умовах невизначеності. Такий підхід є особливо актуальним для

України, економіка якої функціонує в умовах постійного ризику та структурних трансформацій.

Важливу роль у системі безпечного функціонування економіки відіграє зовнішньоекономічна безпека. Інтеграція України у світовий економічний простір створює нові можливості для розвитку експорту, залучення інвестицій та технологічної модернізації підприємств. Одночасно зростає залежність національної економіки від зовнішніх ринків, коливань світових цін, валютних ризиків та міжнародної конкуренції. Погіршення кон'юнктури світових ринків або обмеження зовнішньої торгівлі можуть негативно впливати на стабільність економіки та фінансовий стан підприємств.

Питання зовнішньоекономічної безпеки набули особливої актуальності після початку повномасштабної війни, коли українські підприємства зіткнулися з обмеженням експортних можливостей, ускладненням міжнародної логістики та зростанням транспортних витрат. Відновлення функціонування експортної інфраструктури стало одним із ключових чинників стабілізації економічної ситуації в державі. У цьому процесі вагому роль відіграє державна політика підтримки експорту, розвиток міжнародного економічного співробітництва та диверсифікація зовнішніх ринків збуту [16].

Підвищення рівня економічної безпеки неможливе без розвитку інноваційного потенціалу держави. Технологічна модернізація виробництва, автоматизація управлінських процесів, розвиток цифрової економіки та впровадження сучасних інформаційних технологій створюють передумови для підвищення ефективності діяльності підприємств. Інноваційний розвиток дозволяє знижувати виробничі витрати, підвищувати конкурентоспроможність продукції та адаптувати економіку до сучасних викликів.

Український економіст В. Гнатенко [18] зазначав, що стійкість економіки визначається не лише обсягами ресурсів, а й рівнем ефективності їх використання. Для України це питання має особливе значення через необхідність відновлення економіки, модернізації промисловості та підвищення продуктивності праці. Формування безпечного економічного середовища

неможливе без раціонального використання фінансових, трудових та виробничих ресурсів.

Суттєвого значення в сучасних умовах набуває кадрова складова економічної безпеки. Втрата трудового потенціалу через міграційні процеси, демографічні проблеми та скорочення кількості кваліфікованих працівників негативно впливають на розвиток економіки та функціонування підприємств. Для українського бізнесу проблема дефіциту кадрів стала однією з найбільш актуальних, особливо у виробничому секторі, сфері логістики та технічних спеціальностях. Державна політика у сфері зайнятості, освіти та професійної підготовки стає важливим елементом забезпечення економічної безпеки.

Економічна безпека держави також пов'язана зі станом правової системи та рівнем довіри до державних інституцій. Недостатній рівень захисту прав власності, корупційні ризики та нестабільність законодавства негативно впливають на інвестиційну активність і стримують розвиток підприємництва. Формування прозорого економічного середовища потребує вдосконалення механізмів державного управління, підвищення ефективності судової системи та забезпечення рівних умов ведення бізнесу [15].

Зростання ролі цифрових технологій у функціонуванні економіки формує нові виклики для системи економічної безпеки. Використання електронних платіжних систем, цифрових платформ та автоматизованих систем управління створює ризики кіберзагроз, втрати інформації та порушення стабільності цифрової інфраструктури.

Особливістю сучасного етапу розвитку України є поєднання воєнних, економічних та соціальних викликів, які мають комплексний вплив на функціонування економічної системи. Воєнні дії спричинили не лише прямі матеріальні втрати, а й трансформацію структури економіки, зміну логістичних маршрутів, зростання витрат на виробництво та скорочення інвестиційної активності. У результаті підприємства змушені адаптувати власні механізми управління до нестабільного середовища, а держава — переглядати підходи до забезпечення економічної стабільності, табл.1.3. [18].

Український науковець В. Мунтіян [19] у своїх дослідженнях зазначає, що економічна безпека держави повинна ґрунтуватися на принципах стратегічного прогнозування та системного управління ризиками. Науковець акцентує увагу на тому, що сучасні економічні загрози мають довгостроковий характер і часто формуються під впливом взаємопов'язаних факторів. У таких умовах держава повинна не лише реагувати на кризові явища, а й формувати механізми їх попередження через розвиток стратегічного планування та економічного прогнозування.

Таблиця 1.3. - Основні фактори впливу на економічну безпеку підприємств в умовах воєнного стану

Фактор впливу	Прояв впливу на підприємства	Наслідки для економіки
Воєнні ризики	Руйнування виробничих потужностей та інфраструктури	Скорочення виробництва
Логістичні проблеми	Ускладнення транспортування продукції	Зростання витрат підприємств
Енергетична нестабільність	Перебої електропостачання	Зниження продуктивності
Кадровий дефіцит	Скорочення трудових ресурсів	Зменшення ефективності виробництва
Інфляційні процеси	Зростання собівартості продукції	Погіршення фінансової стійкості
Інвестиційна нестабільність	Скорочення капіталовкладень	Уповільнення модернізації економіки

Джерело: побудовано авторами на основі [10-12]

Окремої уваги потребує проблема тінізації економіки, яка залишається одним із найбільш небезпечних чинників дестабілізації економічної системи. Значний рівень тіньової економічної діяльності призводить до втрат бюджетних надходжень, послаблює конкурентне середовище та ускладнює реалізацію державної економічної політики. Крім фінансових втрат, тінізація економіки створює передумови для поширення корупційних ризиків, порушення принципів добросовісної конкуренції та зниження довіри до державних інституцій.

На думку А. Лісового [20], високий рівень тінізації економіки є свідченням недостатньої ефективності державного регулювання та недосконалості механізмів взаємодії держави і бізнесу. Дослідник підкреслює,

що зниження рівня тіньової економіки можливе лише за умови створення сприятливого підприємницького середовища, спрощення регуляторних процедур та підвищення прозорості державного управління. Для України це питання набуває особливого значення в умовах необхідності відновлення економіки та збільшення фінансових ресурсів держави.

Сучасна система економічної безпеки повинна враховувати також екологічні фактори, які дедалі більше впливають на функціонування підприємств та розвиток економіки загалом. Погіршення стану навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів та зростання екологічних ризиків формують додаткові виклики для державної економічної політики. Перехід до принципів сталого розвитку передбачає поєднання економічного зростання з раціональним використанням ресурсів та екологічною відповідальністю бізнесу.

У працях українського економіста А. Гальчинського [21] підкреслюється, що сучасна економічна безпека повинна розглядатися через призму інноваційного розвитку та інтелектуалізації економіки. Автор наголошує на тому, що держави, які не здатні адаптуватися до технологічних змін, втрачають конкурентні позиції та стають більш вразливими до зовнішніх економічних впливів. Для України інноваційний розвиток є важливою передумовою зміцнення економічної стійкості та післявоєнного відновлення.

Комплексність сучасних економічних процесів свідчить про те, що безпечне функціонування економіки формується під впливом великої кількості взаємопов'язаних факторів. Рівень економічної безпеки залежить від ефективності державного регулювання, стабільності фінансової системи, розвитку підприємництва, інноваційної активності та здатності економіки адаптуватися до кризових явищ. Для України забезпечення безпечного функціонування економіки є важливою передумовою збереження економічної стійкості, підтримки соціальної стабільності та формування умов для довгострокового розвитку держави [22].

1.2. Роль держави у забезпеченні економічної безпеки підприємств

Формування стабільного економічного середовища неможливе без активної участі держави у регулюванні господарських процесів та створенні умов для ефективного функціонування підприємств. У сучасній економіці держава виступає не лише регулятором економічних відносин, а й важливим суб'єктом забезпечення економічної безпеки, оскільки саме від якості державної політики залежить рівень стійкості підприємницького сектору до внутрішніх і зовнішніх загроз. Поглиблення кризових процесів, воєнні ризики, інфляційні коливання та структурні трансформації економіки посилили потребу у формуванні ефективної системи взаємодії держави та бізнесу (рис.1.2.).

Рис.1.2. Структура економічної безпеки підприємства

Джерело: складено авторами на основі [5-6]

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим рівнем невизначеності. Підприємства змушені працювати в середовищі постійних економічних змін, валютних коливань, нестабільності логістичних ланцюгів та фінансових ризиків. Роль держави полягає у створенні механізмів стабілізації економічних процесів, підтримці підприємницької діяльності та формуванні сприятливого інвестиційного клімату. Економічна безпека підприємств у значній мірі залежить від здатності держави забезпечити

передбачуваність економічної політики, прозорість регуляторного середовища та захист економічних інтересів суб'єктів господарювання.

Науковець О. Барановський розглядає державу як ключовий інститут забезпечення економічної безпеки, який формує систему правових, фінансових та організаційних механізмів захисту економіки від дестабілізуючих факторів. У своїх дослідженнях він наголошує, що ефективна система державного регулювання повинна не лише реагувати на кризові явища, а й створювати умови для довгострокового розвитку підприємницького сектору. Такий підхід набуває особливого значення для України, економіка якої функціонує в умовах воєнного стану та структурних економічних змін [25].

Одним із основних напрямів державного впливу на економічну безпеку підприємств є формування нормативно-правового середовища господарської діяльності. Законодавча база визначає правила функціонування бізнесу, регулює податкові відносини, захист прав власності, порядок здійснення інвестиційної діяльності та механізми державного контролю. Стабільність законодавства є важливим фактором економічної стійкості підприємств, оскільки часті зміни нормативно-правових актів ускладнюють стратегічне планування та підвищують рівень підприємницьких ризиків.

Для українських підприємств проблема нестабільності нормативного середовища залишається актуальною протягом тривалого періоду. Зміни податкових правил, коливання валютного законодавства, ускладнення адміністративних процедур та наявність бюрократичних бар'єрів негативно впливають на інвестиційну активність і конкурентоспроможність бізнесу. У таких умовах державна політика повинна бути спрямована на спрощення регуляторних процедур, забезпечення прозорості управлінських рішень та зниження адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання.

На думку З. Варналія, ефективна державна політика у сфері підтримки підприємництва має ґрунтуватися на принципах партнерства держави та бізнесу. Дослідник підкреслює, що економічна безпека підприємств формується не лише через систему контролю, а й через створення сприятливих умов для

розвитку господарської діяльності, підтримки малого та середнього бізнесу, стимулювання інвестицій та розвитку інноваційного середовища [26].

Важливим інструментом забезпечення економічної безпеки підприємств є податкова політика держави. Рівень податкового навантаження безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності підприємств, їх інвестиційні можливості та конкурентоспроможність. Надмірний фіскальний тиск може стримувати розвиток бізнесу, сприяти тінізації економіки та погіршувати фінансовий стан підприємств. Водночас недостатній рівень податкових надходжень обмежує можливості держави фінансувати соціальні програми, підтримувати інфраструктуру та забезпечувати макроекономічну стабільність, що аведео в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. - Основні напрями державного впливу на економічну безпеку підприємств

Напрямок державного регулювання	Основний зміст впливу	Очікуваний результат
Податкова політика	Запровадження податкових пільг та спрощення оподаткування	Зниження фінансового навантаження на бізнес
Фінансово-кредитна підтримка	Пільгове кредитування та державні програми підтримки	Підвищення фінансової стійкості підприємств
Інвестиційна політика	Стимулювання внутрішніх та зовнішніх інвестицій	Модернізація виробництва
Антимонопольне регулювання	Захист конкуренції та контроль ринку	Розвиток конкурентного середовища
Енергетична політика	Підтримка стабільності енергозабезпечення	Безперервність виробничих процесів

Джерело: складено авторами на основі [9]

В умовах воєнного стану держава була змушена адаптувати податкову систему до кризових умов функціонування економіки. Для підтримки бізнесу було впроваджено спрощені режими оподаткування, податкові пільги для окремих категорій підприємств та механізми відтермінування податкових платежів. Такі заходи дозволили частково знизити фінансове навантаження на підприємства та підтримати їх діяльність у період економічної нестабільності.

Суттєвого значення у системі державного регулювання набуває фінансово-кредитна політика. Доступ підприємств до фінансових ресурсів визначає можливості модернізації виробництва, розвитку інновацій та

підтримки стабільної господарської діяльності. Обмежений доступ до кредитування, високі процентні ставки та нестабільність фінансового ринку негативно впливають на функціонування підприємств, особливо малого та середнього бізнесу.

Для стабілізації економічної ситуації держава реалізує програми фінансової підтримки підприємств. Однією з найбільш відомих стала державна програма «Доступні кредити 5–7–9 %», яка дозволила підприємствам отримати пільгове кредитування для підтримки виробництва, релокації бізнесу та відновлення діяльності. Найбільшу роль ця програма відіграла для аграрного сектору, виробничих підприємств та малого бізнесу, діяльність яких суттєво постраждала внаслідок воєнних дій.

Український економіст Т. Васильців зазначає, що фінансова підтримка бізнесу в умовах кризових явищ повинна поєднувати короткострокові антикризові заходи та довгострокову політику стимулювання економічного розвитку. У сучасних умовах державна підтримка підприємств не може обмежуватися лише прямим фінансуванням. Важливого значення набувають інструменти гарантування кредитів, підтримка інноваційних проєктів, стимулювання інвестиційної активності та розвиток цифрової економіки [7].

Особливе місце у системі забезпечення економічної безпеки підприємств займає державна інвестиційна політика. Рівень інвестиційної привабливості країни залежить від політичної стабільності, ефективності судової системи, захисту прав власності та прозорості державного управління. Недостатній рівень захисту інвесторів, корупційні ризики та нестабільність економічної політики стримують приплив іноземного капіталу та обмежують можливості модернізації підприємств.

У сучасних умовах важливим завданням держави є створення сприятливого середовища для розвитку внутрішніх інвестицій та підтримки підприємств, які здійснюють модернізацію виробництва. Інвестиції у технологічне оновлення підприємств сприяють підвищенню продуктивності

праці, скороченню виробничих витрат та зміцненню конкурентних позицій українського бізнесу.

Окремим напрямом державного впливу на економічну безпеку підприємств виступає антимонопольне регулювання. Наявність конкурентного середовища стимулює розвиток виробництва, покращення якості продукції та впровадження інновацій. Монополізація ринку, навпаки, обмежує можливості розвитку підприємництва та створює загрози для економічної стабільності. Діяльність Антимонопольного комітету України спрямована на захист конкуренції, попередження зловживання монопольним становищем та контроль за концентрацією капіталу [24].

Поглиблення економічної нестабільності в Україні актуалізувало питання державного стратегічного управління у сфері економічної безпеки підприємств. Сучасні виклики вимагають від держави не лише реагування на кризові явища, а й формування системи превентивних заходів, спрямованих на зниження рівня економічних ризиків. Для підприємств особливого значення набуває прогнозованість економічної політики, стабільність фінансової системи та наявність довгострокових державних програм розвитку окремих секторів економіки.

На думку В. Геєця [5], держава повинна виконувати функцію координатора економічних процесів, забезпечуючи баланс між ринковими механізмами та інструментами державного регулювання. Учений підкреслює, що в умовах нестабільності надмірна лібералізація економіки може посилювати кризові процеси та погіршувати фінансовий стан підприємств. У зв'язку з цим важливого значення набуває здатність держави своєчасно коригувати економічну політику відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Одночасно основними завданнями економічної безпеки підприємства є забезпечення фінансової стійкості, підтримка стабільності виробничих процесів, мінімізація внутрішніх і зовнішніх ризиків, захист ресурсного потенціалу та формування умов для довгострокового розвитку суб'єкта господарювання (Додаток Б).

Важливу роль у забезпеченні економічної безпеки підприємств відіграє державна політика у сфері зайнятості та розвитку трудового потенціалу. Підприємства безпосередньо залежать від наявності кваліфікованих кадрів, рівня професійної підготовки працівників та стабільності ринку праці. Воєнний стан, міграційні процеси та демографічні зміни суттєво вплинули на кадрове забезпечення українського бізнесу. Значна кількість підприємств зіткнулася з дефіцитом працівників, особливо у виробничій сфері, будівництві, логістиці та аграрному секторі.

Український дослідник О. Амоша [27] у своїх працях зазначає, що кадрова безпека підприємств є важливою складовою економічної безпеки держави, оскільки трудовий потенціал визначає можливості економічного розвитку та технологічної модернізації виробництва. За сучасних умов державна політика у сфері освіти, професійної підготовки та підтримки зайнятості повинна враховувати потреби підприємницького сектору та тенденції розвитку ринку праці.

Суттєвий вплив на рівень економічної безпеки підприємств має державна політика у сфері енергетики. Енергетична стабільність визначає можливість безперервного функціонування виробничих процесів, транспортної системи та об'єктів критичної інфраструктури. Пошкодження енергетичної інфраструктури України внаслідок воєнних дій продемонструвало високий рівень залежності підприємств від стабільності енергетичної системи держави.

Для багатьох українських підприємств проблема енергетичної нестабільності призвела до зростання виробничих витрат, необхідності використання альтернативних джерел енергозабезпечення та тимчасового скорочення обсягів виробництва. Держава була змушена реалізовувати програми підтримки енергетичного сектору, стимулювати розвиток альтернативної енергетики та створювати механізми резервного енергозабезпечення підприємств.

Науковець М. Кизим підкреслює, що енергетична безпека є однією з базових умов економічної стійкості держави та конкурентоспроможності

підприємств. Дослідник акцентує увагу на необхідності модернізації енергетичної інфраструктури, розвитку енергоефективних технологій та диверсифікації джерел енергопостачання. Для України ці питання мають стратегічний характер у контексті післявоєнного відновлення економіки [28].

У працях С.І. Мельника, економічна безпека підприємств розглядається як система захисту фінансових, виробничих та кадрових ресурсів від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Учений наголошує, що держава повинна формувати таке економічне середовище, у якому підприємства матимуть можливість не лише підтримувати стабільність діяльності, а й здійснювати стратегічний розвиток. Підвищення ефективності державної економічної політики, на його думку, є важливою умовою забезпечення фінансової стійкості підприємств [29].

Важливим інструментом державного впливу на економічну безпеку виступає бюджетна політика. Державний бюджет забезпечує фінансування соціальної сфери, інфраструктурних проєктів, підтримку окремих галузей економіки та реалізацію програм розвитку підприємництва. У кризових умовах бюджетна політика виконує стабілізаційну функцію, дозволяючи підтримувати економічну активність та знижувати негативний вплив рецесійних процесів (табл.1.5.).

Таблиця 1.5. - Вплив державної політики на рівень економічної безпеки підприємств

Сфера державної політики	Вплив на підприємства	Ризики при недостатній ефективності
Нормативно-правове регулювання	Стабільність умов ведення бізнесу	Нестабільність законодавства
Політика зайнятості	Забезпечення трудовими ресурсами	Кадровий дефіцит
Енергетична політика	Стабільність енергопостачання	Зростання виробничих витрат
Бюджетна політика	Фінансування програм підтримки бізнесу	Скорочення державної підтримки
Зовнішньоекономічна політика	Розвиток експорту та міжнародної співпраці	Втрата зовнішніх ринків

Джерело: складено авторами на основі [9]

Для України проблема ефективного використання бюджетних ресурсів є особливо актуальною через значні витрати на оборону, відновлення інфраструктури та соціальну підтримку населення. У таких умовах державна підтримка підприємств повинна поєднувати фінансову допомогу з механізмами контролю за ефективністю використання ресурсів та стимулюванням розвитку виробничого сектору.

Суттєвого значення набуває також державна політика у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Українські підприємства значною мірою залежать від експортних можливостей, міжнародної логістики та доступу до зовнішніх ринків. Порушення логістичних маршрутів, обмеження експорту та нестабільність світових ринків безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємств та рівень економічної безпеки держави.

На думку А. Гальчинського, держава повинна забезпечувати баланс між інтеграцією у світову економіку та захистом національних економічних інтересів. Відкритість економіки створює можливості для розвитку підприємництва та залучення інвестицій, проте одночасно підвищує залежність держави від зовнішніх економічних процесів. Важливого значення набуває розвиток внутрішнього виробництва, підтримка національного бізнесу та диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків [21].

Сучасний етап розвитку економіки України свідчить про поступову трансформацію ролі держави у системі забезпечення економічної безпеки підприємств. Традиційні адміністративні методи регулювання поступово доповнюються механізмами партнерства держави та бізнесу, цифровими інструментами управління та програмами стимулювання економічного розвитку. Ефективність взаємодії держави і підприємств значною мірою визначатиме здатність національної економіки забезпечувати стабільність функціонування, підтримувати конкурентоспроможність та адаптуватися до сучасних економічних викликів. За таких умов посилюється потреба у формуванні гнучкої системи державного управління, здатної оперативно

реагувати на кризові процеси та створювати сприятливі умови для розвитку підприємницького сектору.

1.3. Організаційно-правові засади взаємодії держави та підприємства в сучасних умовах

Ефективність функціонування економіки значною мірою залежить від рівня узгодженості між державними інституціями та суб'єктами господарювання. Взаємодія держави та підприємств формується через систему організаційних, правових, фінансових та адміністративних механізмів, які визначають умови ведення господарської діяльності, рівень економічної свободи бізнесу та можливості реалізації державної економічної політики. У сучасних умовах роль таких механізмів істотно посилюється, оскільки економічна нестабільність, воєнний стан та структурні трансформації економіки потребують координації дій між державою та підприємницьким сектором.

Організаційно-правові засади взаємодії держави та підприємств охоплюють систему нормативно-правового регулювання господарської діяльності, механізми державного управління економікою, процедури державного контролю, фінансову підтримку бізнесу та інструменти партнерської співпраці між державними органами і суб'єктами господарювання. Їх основною метою є створення умов для стабільного функціонування підприємств, захисту економічних інтересів держави та забезпечення збалансованого розвитку національної економіки (Додаток В).

Правову основу взаємодії держави та підприємств в Україні формують Конституція України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, закони України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про державно-приватне партнерство» та інші

нормативно-правові акти. Саме через законодавчу систему визначаються права й обов'язки суб'єктів господарювання, механізми державного регулювання та принципи функціонування економічного середовища [1-4].

Таблиця 1.6. - Актуальна нормативно-правова база взаємодії держави та підприємств в Україні

Нормативно-правовий акт	Основний зміст регулювання	Значення для економічної безпеки підприємств
Конституція України	Визначає засади функціонування економічної системи, гарантії права власності та свободи підприємницької діяльності	Правовий захист суб'єктів господарювання
Цивільний кодекс України	Регулює майнові та договірні відносини між суб'єктами економічної діяльності	Формування правових умов ведення бізнесу
Податковий кодекс України	Встановлює систему оподаткування та механізми податкового контролю	Забезпечення фінансової стабільності підприємств
Закон України «Про державно-приватне партнерство»	Регулює співпрацю держави та бізнесу у реалізації економічних проєктів	Залучення інвестицій та розвиток інфраструктури
Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»	Визначає механізми підтримки підприємництва	Підтримка економічної стійкості малого бізнесу
Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»	Встановлює порядок ліцензування окремих видів діяльності	Контроль законності господарської діяльності
Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні»	Стимулює реалізацію масштабних інвестиційних проєктів	Підвищення інвестиційної привабливості економіки
Закон України № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб»	Визначає нові підходи до регулювання діяльності юридичних осіб після скасування Господарського кодексу України	Гармонізація економічного законодавства з європейськими нормами

Джерело: складено авторами на основі [33-34]

Український науковець О. Ляшенко зазначає, що ефективність організаційно-правових механізмів економічної безпеки визначається рівнем збалансованості між інтересами держави та бізнесу. Надмірне державне

втручання у господарську діяльність може стримувати розвиток підприємництва, тоді як недостатній рівень контролю створює ризики тінізації економіки та фінансових порушень. За сучасних умов важливого значення набуває формування прозорої системи регулювання, яка забезпечує рівні умови функціонування для всіх суб'єктів господарювання [8].

Одним із ключових елементів організаційно-правових засад взаємодії держави та підприємств виступає система державного регулювання господарської діяльності. Державне регулювання включає механізми ліцензування, сертифікації, стандартизації, податкового контролю, антимонопольного регулювання та фінансового моніторингу. Використання цих інструментів спрямоване на забезпечення законності економічної діяльності, підтримку конкурентного середовища та захист економічних інтересів держави.

Для українських підприємств особливого значення набуває проблема стабільності правового середовища. Часті зміни законодавства, ускладнення адміністративних процедур та наявність бюрократичних бар'єрів негативно впливають на інвестиційну активність і довгострокове планування діяльності підприємств. У зв'язку з цим одним із пріоритетних завдань державної політики є забезпечення прогнозованості правового регулювання та спрощення взаємодії бізнесу з державними органами.

На думку З. Варналія, важливою умовою розвитку підприємництва є зниження регуляторного навантаження на бізнес та формування системи партнерських відносин між державою і підприємствами. Учений наголошує, що сучасна модель економічного розвитку повинна базуватися на поєднанні державного регулювання з принципами економічної свободи та самостійності суб'єктів господарювання [31].

Важливе місце у системі взаємодії держави та підприємств займає державний контроль. Його основним завданням є забезпечення дотримання законодавства, фінансової дисципліни, правил конкуренції та стандартів господарської діяльності. Водночас надмірна кількість перевірок, дублювання

функцій контролюючих органів та складність дозвільних процедур можуть створювати додатковий тиск на підприємства та негативно впливати на бізнес-середовище.

У сучасних умовах в Україні поступово реалізується політика дерегуляції, спрямована на скорочення адміністративних бар'єрів та спрощення умов ведення бізнесу. Спрощення процедур реєстрації підприємств, автоматизація подання звітності та розвиток електронних державних сервісів сприяють підвищенню ефективності взаємодії держави та бізнесу. Особливого значення цифровізація державного управління набула після впровадження електронних платформ державних послуг, які дозволили підприємствам скоротити часові витрати та підвищити прозорість адміністративних процедур.

Науковець В. Геєць підкреслює, що цифрова трансформація державного управління створює передумови для формування нової моделі економічних відносин між державою та бізнесом. Використання цифрових технологій дозволяє підвищити ефективність управлінських процесів, знизити рівень корупційних ризиків та забезпечити прозорість державного регулювання. Для української економіки цифровізація стає одним із ключових чинників модернізації системи державного управління [5].

Особливого значення у сучасних умовах набуває державно-приватне партнерство як форма взаємодії держави та підприємств. Державно-приватне партнерство передбачає співпрацю між державними органами та бізнесом у реалізації інфраструктурних, соціальних та інвестиційних проєктів. Така форма взаємодії дозволяє залучати приватний капітал до розвитку державної інфраструктури, модернізації виробничих потужностей та реалізації стратегічних економічних програм.

Для України розвиток державно-приватного партнерства має особливе значення в умовах післявоєнного відновлення економіки. Реалізація масштабних проєктів з відбудови транспортної, енергетичної та виробничої інфраструктури потребуватиме значних фінансових ресурсів, які неможливо забезпечити виключно за рахунок державного бюджету. У зв'язку з цим

залучення приватного сектору до процесів відновлення економіки стає важливим елементом державної економічної політики.

Суттєвого значення у системі організаційно-правових засад взаємодії держави та підприємств набуває інституційне середовище. Йдеться про сукупність державних органів, фінансових установ, контролюючих структур та організацій підтримки бізнесу, які забезпечують функціонування економічної системи. Ефективність роботи інституцій безпосередньо впливає на рівень довіри бізнесу до держави, інвестиційну привабливість країни та загальну стабільність економічного середовища.

Український економіст А. Гальчинський зазначає, що якість інституційного середовища визначає здатність економіки адаптуватися до сучасних викликів та забезпечувати довгостроковий розвиток. Слабкість державних інституцій, низький рівень правового захисту бізнесу та поширення корупційних практик негативно впливають на економічну активність і стримують розвиток підприємництва [21].

Важливу роль у сучасній системі взаємодії держави та підприємств відіграє інформаційна підтримка бізнесу. Доступ підприємств до актуальної інформації щодо змін законодавства, державних програм підтримки, фінансових інструментів та умов ведення господарської діяльності сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень та зниженню економічних ризиків. Для держави інформаційна відкритість виступає важливим чинником підвищення довіри бізнесу та забезпечення прозорості економічної політики.

В умовах воєнного стану організаційно-правові механізми взаємодії держави та підприємств зазнали суттєвих змін. Держава була змушена оперативно адаптувати систему регулювання до кризових умов, спрощувати адміністративні процедури, підтримувати релокацію бізнесу та забезпечувати стабільність функціонування стратегічно важливих підприємств. Паралельно посилилися вимоги до контролю за використанням фінансових ресурсів, дотриманням економічної дисципліни та забезпеченням стабільності критичної інфраструктури.

Комплексність сучасних економічних процесів свідчить про те, що ефективна взаємодія держави та підприємств повинна базуватися на принципах партнерства, прозорості, стабільності правового середовища та взаємної відповідальності. Саме поєднання державного регулювання з ефективною діяльністю підприємницького сектору створює передумови для забезпечення економічної безпеки, підтримки стабільного функціонування економіки та формування умов для довгострокового розвитку України.

Розвиток сучасної системи взаємодії держави та підприємств супроводжується поступовим переходом від адміністративно-командних методів управління до моделей стратегічного партнерства. Така трансформація пов'язана зі змінами у структурі економіки, розвитком цифрових технологій, інтеграцією України до європейського економічного простору та зростанням ролі приватного сектору у формуванні економічної стабільності держави. У сучасних умовах підприємства перестають бути лише об'єктами державного контролю та дедалі більше виступають учасниками формування економічної політики.

Науковець О. Амоша у своїх дослідженнях підкреслює, що сучасна модель державного регулювання повинна ґрунтуватися на принципах економічної доцільності, інституційної ефективності та підтримки підприємницької ініціативи. Дослідник зазначає, що надмірний адміністративний вплив знижує конкурентоспроможність бізнесу та уповільнює економічний розвиток, особливо в умовах глобальної конкуренції та нестабільності зовнішнього середовища [27].

Особливого значення у системі взаємодії держави та підприємств набуває проблема захисту прав власності. Надійний правовий захист активів, інвестицій та результатів господарської діяльності є однією з базових умов функціонування ринкової економіки. Недостатній рівень правового захисту негативно впливає на інвестиційний клімат, стримує розвиток підприємництва та підвищує рівень економічних ризиків.

Для України питання захисту прав власності залишається одним із ключових факторів формування сприятливого бізнес-середовища. Наявність корупційних ризиків, тривалість судових процедур та недостатня ефективність механізмів виконання судових рішень негативно впливають на довіру бізнесу до державних інституцій. У зв'язку з цим підвищення ефективності судової системи та забезпечення прозорості правозастосування виступають важливими передумовами зміцнення економічної безпеки підприємств.

Суттєву роль у формуванні організаційно-правових засад взаємодії держави та бізнесу відіграє антикорупційна політика. Поширення корупційних практик у сфері державного управління створює нерівні умови ведення бізнесу, збільшує фінансові витрати підприємств та послаблює конкурентне середовище. Для підприємств корупційні ризики означають додаткову невизначеність у процесі здійснення господарської діяльності та ускладнення доступу до державних ресурсів і послуг.

На думку О. І. Барановського, високий рівень корупції є одним із найбільш небезпечних чинників дестабілізації економічної системи, оскільки він негативно впливає на ефективність державного управління, інвестиційну привабливість країни та розвиток підприємництва. Дослідниця наголошує, що подолання корупційних ризиків потребує комплексного реформування державних інституцій, підвищення прозорості бюджетних процесів та розвитку цифрових механізмів управління [27].

У сучасних умовах важливого значення набуває розвиток системи електронного урядування. Використання цифрових платформ у сфері державного управління дозволяє скорочувати рівень бюрократії, мінімізувати прямий контакт бізнесу з контролюючими органами та підвищувати ефективність надання державних послуг. Автоматизація адміністративних процедур сприяє формуванню більш прозорого економічного середовища та зниженню корупційних ризиків.

Позитивний вплив на взаємодію держави та підприємств в Україні справило впровадження системи електронних державних закупівель ProZorro.

Використання відкритої цифрової платформи забезпечило підвищення прозорості державних закупівель, розширення доступу бізнесу до участі у тендерах та зниження рівня фінансових порушень. Для підприємств така система створила додаткові можливості реалізації продукції та співпраці з державним сектором.

Український учений І. Ткаченко, зазначає, що цифровізація державного управління змінює характер взаємодії між державою та бізнесом, перетворюючи її на більш відкриту, швидку та орієнтовану на потреби суб'єктів господарювання. За сучасних умов цифрові технології виступають не лише інструментом автоматизації процесів, а й важливим чинником підвищення економічної безпеки держави [33].

Окремого значення у системі організаційно-правових засад взаємодії держави та підприємств набуває регіональна економічна політика. Рівень розвитку регіонів України є нерівномірним, що впливає на інвестиційну активність, стан інфраструктури, зайнятість населення та можливості розвитку підприємництва. Для держави важливим завданням є створення механізмів підтримки економічної активності у регіонах, особливо тих, які постраждали внаслідок воєнних дій.

У період воєнного стану особливого значення набула програма релокації підприємств, яка дозволила перемістити частину виробничих потужностей із небезпечних регіонів до більш стабільних територій України. Реалізація цієї програми сприяла збереженню виробництва, робочих місць та податкових надходжень. Державна підтримка релокації включала організаційний супровід, допомогу з логістикою, пошуком виробничих приміщень та сприяння у відновленні господарської діяльності.

У працях В.Д. Науменко підкреслюється, що регіональна політика держави повинна бути спрямована не лише на подолання економічних диспропорцій, а й на формування локальних центрів економічної стійкості. Розвиток регіонального підприємництва, підтримка місцевих виробників та

модернізація інфраструктури створюють передумови для зміцнення економічної безпеки держави загалом [34].

Важливим елементом сучасної взаємодії держави та підприємств є розвиток механізмів публічного діалогу. Йдеться про участь бізнес-асоціацій, торгово-промислових палат, професійних об'єднань та громадських організацій у формуванні економічної політики держави. Такий формат співпраці дозволяє враховувати інтереси підприємницького сектору під час розроблення нормативно-правових актів та державних програм підтримки бізнесу (табл.1.7.).

Таблиця 1.7. - Переваги та проблеми взаємодії держави і підприємств в Україні

Напрямок взаємодії	Позитивний вплив	Наявні проблеми
Цифровізація державних послуг	Спрощення адміністративних процедур	Нерівний рівень цифрової адаптації підприємств
Державна підтримка бізнесу	Пільгове кредитування та грантові програми	Обмежений доступ окремих підприємств
Державно-приватне партнерство	Залучення інвестицій у відновлення економіки	Недостатня ефективність окремих механізмів реалізації
Податкова політика	Стимулювання економічної активності	Нестабільність податкового законодавства
Електронне урядування	Підвищення прозорості державного управління	Кіберризиками та технічні проблеми

Джерело: складено авторами на основі [19, 29]

Поступове розширення участі бізнесу у формуванні державної економічної політики свідчить про розвиток демократичних механізмів управління економікою. Взаємодія між державою та підприємствами переходить від моделі одностороннього регулювання до системи координації інтересів та спільного вирішення економічних проблем.

Сучасний етап розвитку економіки України демонструє, що організаційно-правові засади взаємодії держави та підприємств стають важливим чинником забезпечення економічної безпеки та стабільного функціонування господарської системи. Результативність державної політики у цій сфері залежить від рівня ефективності інституційного середовища, прозорості правового регулювання, розвитку цифрових технологій та здатності держави формувати партнерські відносини з підприємницьким сектором.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ (на прикладі ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»)

2.1. Організаційно-економічна характеристика сучасного стану підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»

ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» є одним із підприємств харчової промисловості України, діяльність якого характеризується тривалим історичним розвитком, поступовою модернізацією виробничих процесів та адаптацією до змін економічного середовища. Історія підприємства розпочинається у 1862 році, коли німецьким підприємцем Йоганом Фрідріхом Єнні в місті Одеса було засновано пивоварне виробництво. У подальшому підприємство «Ф. Єнні і Ко» посіло вагомe місце серед пивоварних підприємств Північного Причорномор'я, а його продукція реалізовувалась як на внутрішньому ринку, так і за межами країни.

Еволюція підприємства відбувалася під впливом економічних та історичних трансформацій. У період Першої світової війни виробництво було переорієнтоване на виготовлення безалкогольної продукції, а у 1936 році підприємство змінило напрям діяльності та спеціалізацію на виробництві харчових концентратів. Подальший розвиток супроводжувався модернізацією виробничих потужностей, розширенням асортименту продукції та впровадженням нових технологій. Важливим етапом розвитку стало освоєння у 1967 році виробництва розчинної кави, що дало можливість підприємству посилити свої позиції у харчовій галузі.

На сучасному етапі ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» функціонує як приватне акціонерне товариство та здійснює діяльність у сфері виробництва харчових концентратів, кавової продукції та напоїв швидкого приготування. Підприємство розташоване у місті Одеса, що забезпечує вигідне логістичне положення та доступ до транспортної інфраструктури, постачальників сировини й каналів збуту готової продукції. Виробнича територія включає

виробничі та складські приміщення, адміністративні будівлі й допоміжні служби, що створює умови для безперервного виробничого процесу та ефективної організації господарської діяльності (табл.2.1.).

Таблиця 2.1. - Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Єнні Фудз»

Показник	Характеристика
Повна назва підприємства	ПрАТ «Єнні Фудз»
Організаційно-правова форма	Приватне акціонерне товариство
Галузь діяльності	Харчова промисловість
Основні види продукції	Харчові концентрати, кава, напої швидкого приготування
Місцезнаходження	м. Одеса
Кількість працівників у 2025 р.	102 особи
Організаційна структура	Лінійно-функціональна
Основні ринки збуту	Внутрішній ринок, торговельні мережі, дистриб'ютори
Основні конкуренти	Nestlé Україна, Jacobs Douwe Egberts, локальні виробники
Основні напрями розвитку	Модернізація виробництва, розширення асортименту, цифровізація

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.1 свідчить, що ПрАТ «Єнні Фудз» є підприємством харчової промисловості, діяльність якого спрямована на виробництво харчових концентратів, кавової продукції та напоїв швидкого приготування. Організаційно-правова форма приватного акціонерного товариства забезпечує підприємству можливість самостійно здійснювати господарську діяльність, приймати управлінські рішення та формувати власну стратегію розвитку відповідно до умов ринкового середовища. Розташування підприємства у місті Одеса створює сприятливі логістичні умови для постачання сировини та реалізації готової продукції.

Основними ринками збуту продукції підприємства є внутрішній ринок, торговельні мережі та дистриб'юторські компанії. Водночас діяльність підприємства здійснюється в умовах високого рівня конкуренції з боку великих міжнародних та національних виробників харчової продукції, зокрема «Nestlé Україна», «Jacobs Douwe Egberts» та інших компаній. У зв'язку з цим важливого значення для ПрАТ «Єнні Фудз» набувають модернізація виробництва, розширення асортименту продукції та впровадження цифрових

технологій управління, що формують передумови для підвищення конкурентоспроможності та зміцнення економічної безпеки підприємства.

Основною метою діяльності підприємства є забезпечення споживачів якісною харчовою продукцією, підвищення конкурентоспроможності на ринку та отримання стабільного фінансового результату. Галузева спеціалізація підприємства належить до харчової промисловості, яка в сучасних умовах має стратегічне значення для забезпечення продовольчої безпеки держави та стабільності внутрішнього ринку.

Організаційна структура ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» побудована за лінійно-функціональним принципом, що сприяє ефективному розподілу управлінських функцій та забезпечує координацію діяльності між структурними підрозділами. Управління підприємством здійснюється директором, у підпорядкуванні якого знаходяться виробничі, фінансово-економічні, кадрові, постачальницькі та збутові підрозділи. Така структура управління дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкового середовища та забезпечувати стабільність функціонування підприємства (рси.2.1.).

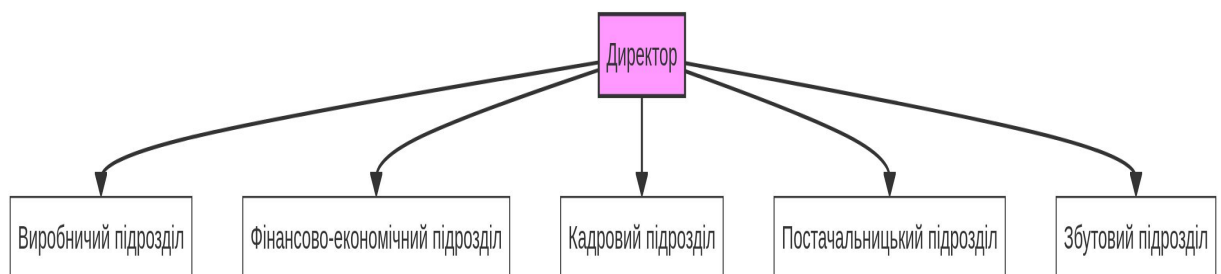

Рисунок 2.1. Організаційна структура ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Станом на кінець 2025 року чисельність персоналу підприємства становила 102 особи. Кадровий склад включає керівників, спеціалістів, службовців та виробничий персонал. Наявність кваліфікованих працівників є одним із ключових чинників забезпечення належного рівня виробництва та підтримання конкурентоспроможності продукції. Організація праці побудована з урахуванням специфіки виробничої діяльності: адміністративний персонал

працює за п'ятиденним графіком, тоді як виробничі підрозділи функціонують у позмінному режимі, що дозволяє забезпечувати безперервність виробничих процесів.

Для проведення комплексного аналізу діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» у роботі використано офіційну фінансову звітність підприємства за 2023–2025 рр., зокрема дані Балансу (Звіту про фінансовий стан), Звіту про фінансові результати, а також відкриту інформацію з офіційних джерел підприємства. Наведені показники стали основою для оцінки фінансової стійкості, ліквідності, прибутковості, ділової активності та рівня економічної безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності. З метою підтвердження достовірності проведених розрахунків та забезпечення наочності дослідження фінансову звітність ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» доцільно подати у додатках до бакалаврської роботи (Додаток Д).

Для оцінки ефективності використання трудових ресурсів ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» доцільно проаналізувати показники чисельності персоналу, продуктивності праці та рівня фондоозброєності працівників, що наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. - Аналіз трудових ресурсів та продуктивності праці ПрАТ «Єнні Фудз»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2023
Середньорічна чисельність працівників, осіб	100	104	102	+2
Продуктивність праці, тис. грн/особу	787,55	615,51	719,28	-68,27
Фондоозброєність праці, тис. грн	268,01	176,0	182,8	-85,21
Чистий дохід на одного працівника, тис. грн	787,5	615,5	719,3	-68,2

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.2. свідчить, що упродовж 2023–2025 рр. кадровий потенціал ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» залишався відносно стабільним. Середньорічна чисельність працівників у 2025 році становила 102 особи, що на 2 особи більше порівняно з 2023 роком. Незважаючи на збереження кадрового складу, продуктивність праці у 2025 році знизилась на 68,27 тис. грн/особу, що пов'язано зі скороченням обсягів реалізації продукції та впливом нестабільних

економічних умов на результати діяльності підприємства. Аналогічна тенденція простежується і щодо показника чистого доходу на одного працівника, який також скоротився порівняно з базовим періодом. Показник фондоозброєності праці зменшився на 85,21 тис. грн, що свідчить про певне скорочення вартості основних засобів у розрахунку на одного працівника та потребу подальшого оновлення матеріально-технічної бази підприємства.

Разом із тим збереження стабільної чисельності персоналу в умовах економічної нестабільності характеризує прагнення підприємства підтримувати виробничий потенціал та кадрову стійкість.

Для більш повної оцінки результативності діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» доцільно проаналізувати основні техніко-економічні показники підприємства за 2023–2025 рр., які характеризують рівень ефективності використання ресурсів, фінансові результати діяльності та загальну економічну стійкість підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища (табл.2.3.).

Таблиця 2.3. - Основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023–2025 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2023 (+;-)	Темп зміни, %
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	78 754,6	64 013,1	73 366,5	-5 388,1	93,16
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	50 654,7	40 389,1	43 578,6	-7 076,1	86,03
Валовий прибуток, тис. грн	28 099,9	23 624,0	29 787,9	+1 688,0	106,0
Чистий прибуток, тис. грн	1 077,2	972,5	656,9	-420,3	61,0
Рентабельність продажу, %	1,37	1,52	0,90	-0,47	x
Рентабельність основної діяльності, %	55,47	58,50	68,35	+12,88	x

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.3 свідчить, що упродовж досліджуваного періоду діяльність ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» характеризувалася нестабільною динамікою фінансово-економічних показників. У 2025 році чистий дохід від реалізації продукції зменшився порівняно з 2023 роком на 5 388,1 тис. грн, що пов'язано із впливом кризових економічних процесів, зміною споживчого попиту та

ускладненням логістичних операцій. Водночас підприємству вдалося скоротити собівартість реалізованої продукції, що позитивно вплинуло на збільшення валового прибутку. Незважаючи на зростання валового прибутку, чистий прибуток підприємства знизився на 420,3 тис. грн, що свідчить про посилення фінансового навантаження та зростання витрат, пов'язаних із функціонуванням підприємства в умовах економічної нестабільності.

Позитивною тенденцією є підвищення рівня рентабельності основної діяльності, що вказує на збереження ефективності виробничих процесів та здатність підприємства підтримувати економічну стійкість навіть в умовах посилення зовнішніх ризиків.

Виробнича діяльність підприємства здійснюється із застосуванням механізованого та частково автоматизованого обладнання. Використання сучасних виробничих ліній, фасувального обладнання та технологічних систем позитивно впливає на ефективність виробництва, рівень продуктивності праці та якість готової продукції. Основними видами продукції є харчові концентрати, кава, сухі суміші та напої швидкого приготування. Реалізація продукції здійснюється через торговельні мережі, супермаркети, оптові компанії та дистриб'юторів.

Важливим напрямом діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» є розвиток зовнішньоекономічних зв'язків. Підприємство співпрацює з іноземними партнерами у сфері постачання сировини та реалізації продукції, що сприяє розширенню ринків збуту та підвищенню рівня конкурентоспроможності. Зовнішньоекономічна діяльність дозволяє диверсифікувати ризики та підвищувати стійкість підприємства в умовах нестабільного економічного середовища. Для більш детальної оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» доцільно проаналізувати показники експорту, імпорту та міжнародної співпраці підприємства, що наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. - Основні показники зовнішньоекономічної діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023–2025 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2023
Обсяг експорту продукції, тис. грн	12 540,0	10 860,0	13 420,0	+880,0

Частка експорту у загальному обсязі реалізації, %	15,9	16,9	18,3	+2,4
Обсяг імпорту сировини та матеріалів, тис. грн	8 460,0	7 920,0	9 110,0	+650,0
Кількість зовнішньоекономічних контрактів, од.	12	14	16	+4
Кількість країн-партнерів	5	6	7	+2
Валютна виручка, тис. дол. США	342,0	301,5	368,4	+26,4

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.4 свідчить, що упродовж 2023–2025 рр. ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» поступово розширювало масштаби зовнішньоекономічної діяльності. У 2025 році обсяг експорту продукції зріс на 880,0 тис. грн порівняно з 2023 роком, а частка експорту у загальному обсязі реалізації досягла 18,3 %, що характеризує поступове зміцнення позицій підприємства на зовнішніх ринках. Одночасно збільшення кількості зовнішньоекономічних контрактів та розширення географії співпраці свідчать про активізацію міжнародних зв'язків підприємства. Зростання валютної виручки позитивно впливає на фінансову стійкість підприємства та створює можливості для подальшої модернізації виробництва. Разом із тим збільшення обсягів імпорту сировини та матеріалів вказує на певну залежність підприємства від зовнішніх постачальників, що підвищує чутливість діяльності до валютних коливань та змін міжнародного економічного середовища.

Серед основних конкурентів підприємства на внутрішньому ринку варто виділити міжнародні та національні компанії харчової промисловості, зокрема «Nestle Україна», ПрАТ «Монделіс Україна» та інших виробників кавової продукції й харчових концентратів. Конкурентні позиції ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» забезпечуються за рахунок поєднання багаторічного досвіду діяльності, стабільної якості продукції, модернізації виробництва та адаптації до сучасних ринкових умов (2.5.).

Таблиця 2.5. - Основні партнери ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»

Категорія партнерів	Основні партнери	Характер співпраці
Постачальники сировини	Українські та іноземні постачальники кавової сировини й харчових компонентів	Постачання сировини та матеріалів
Торговельні мережі	«Сільпо», «АТБ», «Таврія В»	Реалізація готової

		продукції
Дистриб'ютори	Регіональні оптові компанії та дистриб'ютори	Оптове постачання продукції
Логістичні компанії	Транспортно-логістичні підприємства України	Транспортування продукції
Іноземні партнери	Компанії країн ЄС та Близького Сходу	Експорт продукції та імпорт сировини

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.5 свідчить, що ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» сформувало розгалужену систему партнерських зв'язків, яка охоплює постачальників сировини, торговельні мережі, дистриб'юторські та логістичні компанії. Співпраця з великими торговельними мережами України забезпечує стабільні канали реалізації продукції та підтримує конкурентні позиції підприємства на внутрішньому ринку. Водночас наявність зовнішньоекономічних партнерів сприяє розширенню ринків збуту, диверсифікації ризиків та підвищенню фінансової стійкості підприємства.

Фінансово-економічний стан ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» свідчить про здатність підприємства підтримувати стабільність господарської діяльності навіть в умовах нестабільного економічного середовища. Незважаючи на вплив інфляційних процесів, зростання виробничих витрат та ускладнення логістичних процесів, підприємство продовжує здійснювати виробництво продукції, зберігати ринки збуту та підтримувати виробничий потенціал. Важливим фактором економічної стійкості є диверсифікація асортименту продукції, що дозволяє підприємству адаптуватися до змін споживчого попиту та підтримувати конкурентні позиції на ринку.

В умовах посилення конкуренції та економічної нестабільності важливого значення для підприємства набуває подальша модернізація виробничих процесів, впровадження енергоефективних технологій та розвиток цифрових інструментів управління. Підвищення рівня автоматизації виробництва, оптимізація витрат та вдосконалення системи управління ризиками створюватимуть передумови для зміцнення економічної безпеки ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» та забезпечення його стабільного функціонування у довгостроковій перспективі.

2.2. Аналіз комплексної діяльності підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» в умовах економічної нестабільності

Сучасний розвиток економіки України супроводжується масштабними трансформаційними процесами, які суттєво впливають на функціонування підприємницького сектору. Воєнний стан, порушення виробничих зв'язків, інфляційні процеси, коливання валютного курсу та зниження інвестиційної активності сформували складне економічне середовище, у межах якого підприємства змушені адаптувати власну діяльність до нових умов господарювання. За таких обставин державне регулювання економіки набуває стратегічного значення, оскільки саме від ефективності державної політики залежить рівень стабільності функціонування підприємств та здатність економіки підтримувати безперервність виробничих процесів.

Функціонування підприємств харчової промисловості в сучасних умовах супроводжується значним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів ризику, серед яких особливе місце займають інфляційні процеси, нестабільність валютного ринку, ускладнення логістичних зв'язків, зростання виробничих витрат та нестабільність енергетичної системи. Для ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» забезпечення стабільності господарської діяльності в умовах економічної нестабільності потребує ефективного управління фінансовими ресурсами, оптимізації витрат та підтримання конкурентних позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Комплексний аналіз діяльності підприємства дозволяє оцінити рівень його фінансової стійкості, ефективність використання ресурсного потенціалу, результативність виробничої діяльності та здатність адаптуватися до змін економічного середовища. Особливого значення в умовах кризових процесів набуває аналіз фінансових результатів, структури активів, рентабельності діяльності, продуктивності праці та показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Окрему увагу варто приділити аналізу основних засобів, оскільки вони формують виробничу базу підприємства та впливають на його техніко-економічний потенціал (табл.2.6.).

Таблиця 2.6. - Ефективність використання основних засобів ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023–2025 рр.

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2023
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	26 801,4	18 304,6	18 643,8	-8 157,6
Чистий дохід, тис. грн	78 754,6	64 013,1	73 366,5	-5 388,1
Чистий прибуток, тис. грн	1 077,2	972,5	656,9	-420,3
Фондовіддача, грн	2,94	3,50	3,94	+1,00
Рентабельність основних засобів, %	4,02	5,31	3,52	-0,50

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз таблиці 2.6. свідчить, що середньорічна вартість основних засобів у 2025 р. зменшилася порівняно з 2023 р., однак фондовіддача зросла з 2,94 грн до 3,94 грн. Це означає, що підприємство ефективніше використовує наявну матеріально-технічну базу для формування доходу. Разом із тим зниження рентабельності основних засобів до 3,52 % свідчить, що зростання ефективності використання активів не супроводжується відповідним приростом чистого прибутку.

Важливим етапом комплексного дослідження діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» є аналіз фінансового стану підприємства, оскільки саме фінансові показники характеризують рівень платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та здатності підприємства забезпечувати стабільне функціонування в умовах економічної нестабільності. Особливого значення фінансовий аналіз набуває в сучасних умовах, коли підприємства функціонують під впливом інфляційних процесів, валютних коливань, нестабільності енергетичного ринку та зростання виробничих витрат.

Для оцінки структури фінансових ресурсів підприємства доцільно проаналізувати динаміку активів, їх формування, що наведені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7. - Аналіз структури активів та капіталу ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023–2025 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2023
Необоротні активи, тис. грн	26 801,4	18 304,6	18 643,8	-8 157,6
Оборотні активи, тис. грн	49 780,3	53 514,0	56 017,5	+6 237,2
Власний капітал, тис. грн	70 889,0	66 400,8	66 497,5	-4 391,5
Поточні зобов'язання, тис. грн	5 692,7	5 417,8	8 163,8	+2 471,1
Частка оборотних активів у структурі активів, %	65,0	74,5	75,0	+10,0

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.7. свідчить, що у структурі активів ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» переважають оборотні активи, частка яких у 2025 році досягла 75 %. Це характеризує достатньо високий рівень мобільності фінансових ресурсів підприємства та його здатність підтримувати поточну господарську діяльність. Водночас спостерігається скорочення необоротних активів на 8 157,6 тис. грн, що може бути пов'язано зі зменшенням вартості основних засобів або недостатнім рівнем оновлення виробничої бази. Зростання поточних зобов'язань свідчить про посилення фінансового навантаження на підприємство та збільшення залежності від короткострокових джерел фінансування. Для визначення рівня ліквідності та платоспроможності підприємства доцільно проаналізувати основні коефіцієнти ліквідності, що наведені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8. - Показники ліквідності та платоспроможності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Нормативне значення
Коефіцієнт поточної ліквідності	8,74	9,88	6,86	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,41	6,12	4,35	>0,7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,84	2,01	1,36	>0,2
Коефіцієнт автономії	0,93	0,92	0,89	>0,5

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз таблиці 2.8. свідчить, що ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» має високий рівень ліквідності та достатню платоспроможність. Значення всіх коефіцієнтів перевищують нормативні показники, що характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та підтримувати стабільність поточної діяльності. Найвищі значення коефіцієнтів спостерігалися у 2024 році,

однак у 2025 році відбулося певне їх зниження через збільшення поточних зобов'язань та посилення фінансового навантаження. Незважаючи на це, рівень фінансової автономії підприємства залишається високим, що свідчить про незначну залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Важливим напрямом фінансового аналізу є оцінка ділової активності підприємства, оскільки саме показники оборотності характеризують ефективність використання ресурсів та швидкість обігу капіталу. Основні показники ділової активності наведені у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9. - Показники ділової активності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023–2025 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2023
Коефіцієнт оборотності активів	1,03	0,89	0,98	-0,05
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,58	1,20	1,31	-0,27
Період обороту оборотних активів, днів	228	300	275	+47
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,11	0,96	1,10	-0,01

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз даних таблиці 2.9 показує, що упродовж досліджуваного періоду ділова активність ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» дещо знизилася. Коефіцієнт оборотності активів у 2025 році залишався нижчим за рівень 2023 року, що свідчить про уповільнення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. Негативною тенденцією є також збільшення періоду обороту оборотних активів до 275 днів, що вказує на уповільнення обігу фінансових ресурсів та зростання потреби у додатковому фінансуванні поточної діяльності. Водночас підприємству вдалося зберегти відносно стабільний рівень оборотності власного капіталу, що позитивно характеризує ефективність використання власних фінансових ресурсів.

Для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства доцільно також проаналізувати рівень фінансових ризиків та залежності від зовнішніх джерел фінансування, що наведені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 - Оцінка фінансової стійкості та ризиків ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Нормативне значення
Коефіцієнт фінансової залежності	0,07	0,08	0,11	<0,5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,07	0,08	0,11	<0,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,62	0,72	0,72	>0

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,88	0,89	0,85	>0,1
---	------	------	------	------

Джерело: складено авторами на основі [24, 37]

Аналіз таблиці 2.10 свідчить, що ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» упродовж 2023–2025 рр. зберігало достатньо високий рівень фінансової стійкості та низький рівень фінансових ризиків. Значення коефіцієнтів фінансової залежності та концентрації позикового капіталу залишаються значно нижчими за нормативний рівень, що свідчить про незначну залежність підприємства від зовнішніх кредитних ресурсів. Високий рівень забезпечення власними оборотними коштами характеризує здатність підприємства фінансувати поточну діяльність переважно за рахунок власного капіталу. Разом із тим поступове зростання фінансової залежності у 2025 році свідчить про посилення впливу кризових економічних процесів на фінансовий стан підприємства.

Проведений аналіз комплексної діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» свідчить, що підприємство в умовах економічної нестабільності зберігає достатній рівень фінансової стійкості, платоспроможності та виробничого потенціалу. Незважаючи на скорочення окремих показників прибутковості, зростання фінансового навантаження та вплив зовнішніх економічних ризиків, підприємству вдалося підтримати стабільність господарської діяльності, зберегти кадровий потенціал та забезпечити ефективне використання наявних ресурсів. Позитивними тенденціями є зростання валової рентабельності, високий рівень ліквідності, розширення зовнішньоекономічної діяльності та збереження фінансової незалежності підприємства. Разом із тим результати аналізу засвідчили необхідність подальшої модернізації виробництва, підвищення ефективності управління витратами, оновлення матеріально-технічної бази та вдосконалення системи фінансового управління, що сприятиме зміцненню економічної безпеки ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» у довгостроковій перспективі.

2.3. Оцінка основних ризиків безпечного функціонування підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» в умовах воєнного стану

Воєнний стан став одним із найбільш масштабних факторів дестабілізації економічної системи України за весь період незалежності держави. Повномасштабна війна суттєво вплинула на діяльність підприємств, змінила структуру економічних процесів та сформувала нові загрози для функціонування бізнесу. В умовах високої невизначеності підприємства змушені працювати під постійним впливом фінансових, виробничих, логістичних, кадрових та енергетичних ризиків, що значно ускладнює забезпечення стабільності господарської діяльності (табл.2.11.).

Безпечне функціонування підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» у сучасних умовах безпосередньо залежить від здатності адаптуватися до кризових процесів, оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища та формувати ефективну систему управління ризиками. Воєнний стан суттєво розширив спектр загроз економічній безпеці підприємства, оскільки до традиційних фінансово-економічних ризиків додалися ризики фізичного знищення активів, порушення логістичних маршрутів, дефіциту трудових ресурсів та нестабільності енергетичної системи.

Таблиця 2.11. - Оцінка основних ризиків діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» в умовах воєнного стану

Вид ризику	Прояв ризику для підприємства	Рівень впливу
Фінансові ризики	Зростання витрат, зниження прибутковості	Високий
Логістичні ризики	Ускладнення постачання сировини та збуту продукції	Високий
Енергетичні ризики	Перебої електропостачання та додаткові витрати	Високий
Кадрові ризики	Дефіцит кваліфікованих працівників	Середній
Інформаційні ризики	Кібератаки та загрози цифровій інфраструктурі	Середній
Ринкові ризики	Скорочення попиту та зміна структури споживання	Високий

Проведена оцінка ризиків в табл.2.11. свідчить, що найбільший вплив на діяльність ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» мають фінансові, логістичні та енергетичні загрози, які безпосередньо впливають на стабільність виробничих процесів, рівень витрат та фінансові результати підприємства. Водночас кадрові та

інформаційні ризики також формують додаткові загрози економічній безпеці підприємства та потребують посилення системи антикризового управління.

Економічна безпека підприємства в умовах кризових процесів визначається рівнем його стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю підтримувати фінансову стабільність та забезпечувати безперервність господарської діяльності. За сучасних умов ключовим фактором економічної стійкості стає адаптивність підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» до змін економічного середовища та ефективність антикризового управління.

Одним із найбільш суттєвих ризиків для українських підприємств у період воєнного стану стали фінансові ризики. Скорочення обсягів виробництва, зниження платоспроможного попиту населення, інфляційні процеси та коливання валютного курсу негативно вплинули на фінансовий стан суб'єктів господарювання. Значна частина підприємств зіткнулася зі зменшенням прибутковості, дефіцитом обігових коштів та зростанням кредитного навантаження (Додаток Ж).

Інфляційні процеси призвели до зростання вартості сировини, енергоресурсів, логістичних послуг та виробничих витрат загалом. Для підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» це означало необхідність перегляду фінансової політики, оптимізації витрат та пошуку нових механізмів забезпечення ліквідності. Найбільш вразливими виявилися малі та середні підприємства, які мають обмежені фінансові резерви та менші можливості для залучення зовнішнього фінансування.

Фінансові ризики є одними з найбільш небезпечних для функціонування підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на рівень платоспроможності, інвестиційної активності та здатності суб'єкта господарювання підтримувати стабільність діяльності у довгостроковій перспективі. У кризових умовах підприємства повинні особливу увагу приділяти управлінню фінансовими потоками, диверсифікації джерел фінансування та формуванню резервних ресурсів [40].

Суттєвий негативний вплив на діяльність підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» справили логістичні ризики. Порушення транспортної інфраструктури, блокування морських портів, обмеження роботи окремих транспортних коридорів та зростання вартості перевезень значно ускладнили постачання сировини та реалізацію готової продукції.

Для ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» логістичні труднощі стали причиною скорочення виробництва, втрати зовнішніх ринків збуту та зростання виробничих витрат. У відповідь підприємство було змушено перебудовувати логістичні маршрути, шукати нових постачальників та адаптувати виробничі процеси до нових умов функціонування.

Логістична безпека є важливою складовою економічної безпеки для ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ», особливо в умовах воєнних конфліктів та порушення міжнародних транспортних зв'язків. Підприємство має диверсифіковані логістичні канали та гнучку систему управління постачанням, що демонструють вищий рівень стійкості до кризових процесів.

Однією з найбільш масштабних загроз для функціонування ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» стали ризики руйнування виробничої інфраструктури. Унаслідок бойових дій складські приміщення, транспортна та енергетична інфраструктури була пошкоджена. Це призвело до втрати виробничих потужностей, скорочення робочих місць та зменшення обсягів виробництва [41].

В умовах воєнного стану виробнича безпека ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» набуває стратегічного значення для функціонування національної економіки. Втрата виробничого потенціалу негативно впливає на зайнятість, бюджетні надходження та здатність економіки забезпечувати потреби внутрішнього ринку.

Окремого значення у сучасних умовах набули енергетичні ризики. Масовані атаки на енергетичну інфраструктуру України призвели до перебоїв у постачанні електроенергії, порушення виробничих циклів та зростання витрат на підприємстві на забезпечення автономного енергоживлення. Для ПрАТ

«ЄННІ ФУДЗ» проблема енергетичної нестабільності стала критичною, особливо для виробництва із безперервним технологічним процесом.

На підприємстві були змушені інвестувати у генератори, альтернативні джерела енергії та системи резервного живлення. Це дозволило частково стабілізувати виробничі процеси, проте водночас спричинило суттєве зростання витрат на господарську діяльність. Найбільший негативний вплив енергетичні ризики мали на виробничий цикл підприємства, логістичні маршрути та сферу послуг.

Серйозним викликом для функціонування підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» стали кадрові ризики, які суттєво посилюлися після початку повномасштабної війни. Масова міграція населення, мобілізаційні процеси, скорочення кількості працездатного населення та зміна структури ринку праці призвели до дефіциту кваліфікованих кадрів у багатьох секторах підприємства. Найбільш гостро проблема нестачі працівників проявилася у виробничій сфері та транспортній галузі (Додаток К).

Для підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» кадрові труднощі означають не лише зниження продуктивності праці, а й ускладнення процесів модернізації виробництва та реалізації інвестиційних проєктів. Частина бізнесу була змушена змінювати внутрішню організацію праці, автоматизувати окремі виробничі процеси або залучати працівників без достатнього професійного досвіду. Це вплинуло на ефективність управління, якість продукції та рівень виробничих витрат [42].

Кадрова безпека є однією з ключових складових економічної стійкості підприємства, оскільки саме людський капітал визначає здатність бізнесу адаптуватися до кризових процесів, впроваджувати інновації та підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. У сучасних умовах підприємство повинно більше уваги приділяти розвитку персоналу, професійній підготовці працівників та формуванню систем мотивації трудових ресурсів.

Суттєвий вплив на діяльність ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» справили також інформаційні та кіберризики. Активне використання цифрових технологій, дистанційних форм роботи та електронного документообігу підвищило залежність бізнесу від стабільності інформаційної інфраструктури. Кібератаки, витік інформації, порушення роботи електронних систем та цифрове шахрайство створюють додаткові загрози для фінансової стабільності підприємства і безперервності господарських процесів [43].

Сучасні економічні процеси неможливо відокремити від інформаційної безпеки, оскільки цифрова інфраструктура стала важливою складовою функціонування держави та бізнесу. У сучасних умовах кіберзагрози здатні спричиняти не лише фінансові втрати, а й масштабну дестабілізацію економічної системи.

Важливим ризиком для підприємства в умовах воєнного стану стала також нестабільність внутрішнього споживчого ринку. Скорочення доходів населення, зростання інфляції та зміна структури споживання негативно вплинули на попит на товари та послуги. Підприємство зіткнулася зі зменшенням обсягів реалізації продукції, скороченням клієнтської бази та необхідністю перегляду маркетингової політики. ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» почали адаптувати асортимент продукції, змінювати цінову політику та активніше використовувати цифрові канали продажу. Поширення електронної комерції та онлайн-сервісів стало одним із механізмів адаптації бізнесу до змін ринкового середовища.

Сукупність сучасних ризиків свідчить про те, що функціонування підприємства ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу до управління економічною безпекою. Підприємство змушені поєднувати механізми антикризового управління, фінансового планування, цифрової адаптації та стратегічного прогнозування. Водночас ефективність протидії сучасним загрозам значною мірою залежить від рівня державної підтримки, стабільності економічної політики та розвитку партнерської взаємодії між державою і бізнесом.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Удосконалення механізмів державного регулювання у сфері економічної безпеки

Сучасні умови функціонування економіки України формують потребу у переосмисленні підходів до державного регулювання у сфері економічної безпеки. Воєнний стан, структурні зміни економіки, фінансова нестабільність та високий рівень зовнішніх ризиків суттєво ускладнили діяльність підприємств і посилили залежність економічної стійкості держави від ефективності механізмів взаємодії держави та бізнесу. Особливого значення набуває формування сучасної системи державного регулювання, здатної не лише реагувати на кризові явища, а й створювати передумови для довгострокового економічного розвитку.

Ефективність державного регулювання у сфері економічної безпеки визначається здатністю держави забезпечувати стабільність макроекономічного середовища, підтримувати функціонування підприємницького сектору та створювати умови для інвестиційної активності. Водночас сучасна система державного управління в Україні потребує подальшого вдосконалення через наявність надмірного регуляторного навантаження, нестабільності нормативно-правового середовища та недостатнього рівня координації між державними інституціями (Додаток Л).

Сучасна модель державного регулювання повинна базуватися на принципах стратегічного управління економічними процесами, підтримки підприємництва та стимулювання інноваційного розвитку. Учений наголошує, що державна політика має формувати умови для підвищення конкурентоспроможності національної економіки та забезпечення її стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз.

Одним із ключових напрямів удосконалення державного регулювання є забезпечення стабільності нормативно-правового середовища. Для підприємств важливе значення має передбачуваність економічної політики, оскільки часті

зміни законодавства ускладнюють стратегічне планування діяльності та підвищують рівень фінансових ризиків. У сучасних умовах держава повинна забезпечити прозорість регуляторних процесів, зменшення адміністративного тиску на бізнес та спрощення процедур господарської діяльності.

Проблема надмірної бюрократизації залишається одним із факторів, що негативно впливають на розвиток підприємництва в Україні. Значна кількість дозвільних процедур, дублювання функцій контролюючих органів та складність адміністративних процесів збільшують витрати бізнесу та знижують ефективність господарської діяльності. У зв'язку з цим важливого значення набуває продовження політики дерегуляції та цифровізації державного управління.

Науковець І. В. Федулова зазначає, що ефективна система державного регулювання повинна поєднувати механізми контролю з інструментами стимулювання розвитку підприємництва. Дослідник підкреслює, що надмірний адміністративний вплив послаблює економічну активність бізнесу та стримує розвиток малого й середнього підприємництва, яке є важливою складовою економічної стійкості держави [44].

Особливого значення в сучасних умовах набуває цифрова трансформація державного управління. Розвиток електронних сервісів, автоматизація адміністративних процедур та використання цифрових платформ дозволяють підвищити ефективність взаємодії держави та бізнесу. Для підприємств цифровізація означає скорочення часових витрат, зниження рівня бюрократії та підвищення прозорості державних процедур.

Важливим напрямом удосконалення державного регулювання є розвиток системи електронного урядування. Використання електронних сервісів для реєстрації бізнесу, подання податкової звітності, отримання дозвільних документів та участі у державних закупівлях створює більш сприятливе середовище для функціонування підприємств. Позитивний вплив на взаємодію держави та бізнесу справило впровадження цифрових платформ «Дія» та

ProZorro, які дозволили підвищити прозорість управлінських процесів та мінімізувати корупційні ризики.

Український дослідник А. Ю. Гріненко підкреслює, що цифровізація державного управління є важливою передумовою підвищення економічної безпеки, оскільки забезпечує ефективність управлінських рішень, відкритість інформації та оперативність комунікації між державою і підприємствами [45].

Суттєвого вдосконалення потребує фінансово-кредитна політика держави. В умовах економічної нестабільності доступ підприємств до фінансових ресурсів залишається обмеженим, що негативно впливає на інвестиційну активність та модернізацію виробництва. Для підвищення рівня економічної безпеки підприємств важливого значення набуває розвиток механізмів пільгового кредитування, державного гарантування кредитів та стимулювання довгострокових інвестицій.

Підприємства, особливо малий та середній бізнес, потребують доступних фінансових ресурсів для підтримки господарської діяльності, оновлення виробничих потужностей та впровадження інноваційних технологій. У зв'язку з цим доцільним є розширення програм державного фінансування бізнесу, розвиток інструментів компенсації процентних ставок та створення умов для активнішого залучення інвестицій.

На думку О.О.Борзенко, державна фінансова політика повинна бути спрямована не лише на стабілізацію економічних процесів, а й на стимулювання економічного розвитку підприємств. Формування ефективної системи фінансової підтримки бізнесу дозволяє підвищити рівень платоспроможності підприємств та зміцнити їх стійкість до кризових явищ [46].

Важливим напрямом удосконалення державного регулювання є розвиток інвестиційної політики. Високий рівень економічних ризиків та нестабільність середовища негативно впливають на інвестиційну активність, що стримує процес модернізації економіки. Для формування сприятливого інвестиційного клімату необхідним є підвищення рівня захисту прав власності, забезпечення стабільності законодавства та вдосконалення судової системи.

У сучасних умовах важливого значення набуває стимулювання інвестицій у стратегічно важливі галузі економіки — енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспортну інфраструктуру та сферу цифрових технологій. Саме ці сфери формують основу економічної стійкості держави та забезпечують її конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Інвестиційна політика держави повинна бути орієнтована на структурну модернізацію економіки та підтримку інноваційного розвитку. Для України це питання має стратегічний характер у контексті післявоєнного відновлення та інтеграції до європейського економічного простору.

Важливим напрямом удосконалення економічної політики є створення єдиної системи моніторингу економічних загроз та оцінки ризиків функціонування підприємств. Така система повинна забезпечувати постійний аналіз фінансового стану стратегічних галузей економіки, динаміки виробництва, інвестиційної активності, рівня зайнятості населення та стану критичної інфраструктури. Своєчасне виявлення кризових тенденцій дозволить державі оперативніше реагувати на економічні виклики та запобігати поглибленню кризових процесів.

На думку О. Тарнавська, система економічної безпеки держави повинна базуватися на принципах прогнозованості, адаптивності та комплексності. Дослідник наголошує, що сучасна економічна політика має враховувати взаємозв'язок між фінансовою, виробничою, енергетичною, соціальною та інформаційною складовими економічної безпеки. Лише комплексний підхід дозволяє забезпечити стійкість економіки в умовах високої невизначеності [47].

Українські економісти О. В. Кузьменко та Т. В. Доценко підкреслюють, що відновлення виробничого потенціалу України має базуватися на принципах технологічної модернізації та інноваційного розвитку. Просте відновлення довоєнної моделі економіки не забезпечить достатнього рівня конкурентоспроможності в умовах сучасної глобальної економіки. Для підвищення економічної безпеки держави необхідно створювати умови для

розвитку високотехнологічного виробництва та впровадження сучасних технологій управління [48].

Важливим напрямом удосконалення державного регулювання є підтримка енергетичної стійкості підприємств. Пошкодження енергетичної інфраструктури України суттєво підвищило залежність підприємств від стабільності енергетичної системи. У зв'язку з цим державна політика повинна бути спрямована на розвиток альтернативної енергетики, стимулювання енергоефективності та модернізацію енергетичних мереж.

Науковець Д. О. Папирін зазначає, що енергетична безпека держави повинна розглядатися як один із базових чинників економічної стабільності. Розвиток децентралізованих енергетичних систем, модернізація інфраструктури та впровадження енергоефективних технологій формують передумови для підвищення стійкості економіки до зовнішніх загроз [49].

Особливої уваги потребує вдосконалення державної політики у сфері підтримки малого та середнього підприємництва. Саме малий бізнес найбільш чутливо реагує на економічні кризи через обмеженість фінансових ресурсів та високу залежність від внутрішнього ринку. Водночас розвиток малого підприємництва має важливе значення для підтримки зайнятості населення, розвитку регіональної економіки та формування конкурентного середовища.

Для підвищення економічної стійкості малого бізнесу необхідним є спрощення доступу до фінансових ресурсів, скорочення регуляторного навантаження та розширення програм державної підтримки підприємництва. Особливу роль у сучасних умовах відіграють грантові програми, державне стимулювання самозайнятості населення та підтримка локального виробництва.

На думку С. Громова, малий та середній бізнес виступає важливим елементом економічної безпеки держави, оскільки забезпечує гнучкість економічної системи та здатність швидше адаптуватися до кризових процесів. У зв'язку з цим державна політика повинна бути орієнтована на формування сприятливого підприємницького середовища та розвиток економічної самостійності суб'єктів господарювання [50].

Сучасні виклики також формують потребу у вдосконаленні системи взаємодії держави та бізнесу на регіональному рівні. Регіони України мають різний рівень економічного розвитку, стан інфраструктури та інвестиційної привабливості. Для забезпечення збалансованого розвитку економіки необхідним є формування регіональних програм підтримки підприємництва, стимулювання локальних інвестицій та модернізація інфраструктури.

У процесі післявоєнного відновлення саме регіональна економічна політика може стати важливим механізмом відновлення виробничого потенціалу держави та підтримки економічної активності населення. Підприємства, які функціонують у регіонах, повинні отримувати більше можливостей для доступу до державних програм підтримки, інвестиційних ресурсів та інфраструктурного розвитку.

Комплексне вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері економічної безпеки створює передумови для формування більш стійкої економічної системи, здатної адаптуватися до сучасних ризиків та забезпечувати стабільне функціонування підприємств. Ефективність таких змін залежить від рівня координації між державними інституціями та бізнесом, прозорості економічної політики та орієнтації державного управління на довгостроковий розвиток економіки України (табл.3.1.).

Таблиця 3.1. - Напрями вдосконалення державного регулювання у сфері економічної безпеки

Напрямок	Основні заходи	Очікуваний результат
Стабілізація законодавства	Спрощення регуляторних процедур та зменшення адміністративного тиску	Покращення умов ведення бізнесу
Фінансова підтримка підприємств	Розширення програм пільгового кредитування	Підвищення фінансової стійкості підприємств
Цифровізація державного управління	Розвиток електронних сервісів та автоматизація процедур	Скорочення бюрократії та витрат бізнесу
Інвестиційна підтримка	Стимулювання інвестицій та модернізації виробництва	Підвищення конкурентоспроможності економіки
Енергетична безпека	Розвиток енергоефективності та альтернативної енергетики	Зниження енергетичних ризиків

Аналіз даних таблиці 3.1. свідчить, що вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері економічної безпеки повинно мати

комплексний характер та охоплювати нормативно-правову, фінансову, інвестиційну, енергетичну й цифрову складові. Особливого значення набуває забезпечення стабільності законодавства, розширення доступу підприємств до фінансових ресурсів та розвиток електронного урядування, що сприятиме підвищенню ефективності взаємодії держави та бізнесу. Водночас підтримка малого підприємництва, стимулювання інвестицій та розвиток регіональної економічної політики формуватимуть передумови для зміцнення економічної стійкості держави в умовах сучасних економічних викликів.

Поступове вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері економічної безпеки дозволить сформувати більш стійку систему взаємодії держави та підприємств, здатну ефективно реагувати на сучасні виклики. Реалізація комплексної економічної політики, спрямованої на підтримку бізнесу, розвиток інновацій, модернізацію виробництва та забезпечення прозорості управління, створюватиме передумови для стабільного функціонування економіки України та підвищення її конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

3.2. Розвиток партнерства держави та підприємств в умовах цифрової трансформації економіки

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активним впровадженням цифрових технологій у систему державного управління та господарську діяльність підприємств. Цифрова трансформація змінює механізми взаємодії держави і бізнесу, формує нові підходи до організації економічних процесів та створює додаткові можливості для забезпечення економічної безпеки. Для України розвиток цифрової економіки набуває особливого значення в умовах воєнного стану, оскільки саме цифрові технології стали одним із факторів підтримки стабільності функціонування державних інституцій та підприємницького сектору (табл.3.2.).

Таблиця 3.2. - Переваги та ризики цифрової трансформації у взаємодії держави та підприємств

Напрямок цифрової трансформації	Позитивний вплив на підприємства	Основні ризики
Електронне урядування	Спрощення адміністративних процедур	Кіберзагрози та технічні збої
Платформа «Дія»	Швидкий доступ до державних послуг	Залежність від цифрової інфраструктури
Система ProZorro	Прозорість державних закупівель	Конкурентний тиск на малий бізнес
Електронний документообіг	Скорочення витрат часу та ресурсів	Ризики витоку інформації
Онлайн-банкінг та цифрові фінанси	Підвищення швидкості фінансових операцій	Цифрове шахрайство
Електронна комерція	Розширення ринків збуту	Зростання кіберризиків

Аналіз даних таблиці 3.2. свідчить, що цифровізація економіки суттєво змінює механізми взаємодії держави та підприємств, створюючи нові можливості для підвищення ефективності господарської діяльності. Використання електронних сервісів дозволяє скорочувати адміністративні витрати, підвищувати прозорість економічних процесів та спрощувати доступ бізнесу до державних послуг. Водночас посилення залежності підприємств від цифрової інфраструктури супроводжується зростанням інформаційних та кіберризиків, що потребує формування ефективної системи цифрової безпеки та захисту інформаційних ресурсів.

Розвиток партнерства між державою та підприємствами в умовах цифровізації передбачає створення сучасного інформаційного середовища, автоматизацію адміністративних процедур, підвищення прозорості економічних процесів та формування нових механізмів державної підтримки бізнесу. Водночас цифрова трансформація економіки створює не лише нові можливості, а й формує додаткові ризики, пов'язані з кібербезпекою, захистом інформації та стабільністю цифрової інфраструктури.

На думку О. Маслій цифровізація економіки є одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності держави та формування сучасної моделі економічного розвитку. Учений зазначає, що впровадження цифрових технологій дозволяє підвищити ефективність державного управління,

оптимізувати виробничі процеси та створити умови для більш швидкої адаптації економіки до сучасних викликів [52].

Одним із найбільш важливих напрямів цифрової трансформації стало впровадження електронного урядування. Використання цифрових платформ та електронних сервісів дозволило значно спростити взаємодію підприємств із державними органами. Реєстрація бізнесу, подання податкової звітності, отримання дозвільних документів, участь у державних закупівлях та доступ до державних програм підтримки дедалі частіше здійснюються в електронному форматі (Додаток Н).

Важливу роль у цифровізації державного управління в Україні відіграє платформа «Дія», яка забезпечує доступ до електронних державних послуг для громадян та бізнесу. Використання цифрових сервісів дозволяє підприємствам скорочувати часові та фінансові витрати, пов'язані з адміністративними процедурами, а також мінімізувати бюрократичні бар'єри у процесі господарської діяльності [51].

Український дослідник К. Єфремова підкреслює, що цифровізація державного управління формує новий тип взаємодії між державою та бізнесом, який базується на принципах відкритості, швидкості обміну інформацією та автоматизації управлінських процесів. За сучасних умов цифрові технології виступають важливим елементом економічної безпеки та фактором підвищення ефективності державної економічної політики [53].

Суттєвий вплив на розвиток партнерства держави та підприємств має цифровізація фінансової системи. Використання електронних платіжних систем, онлайн-банкінгу, цифрового документообігу та автоматизованих фінансових сервісів дозволяє підвищити швидкість фінансових операцій та оптимізувати управління ресурсами підприємств. Для держави цифровізація фінансової системи створює можливості для підвищення прозорості економічних процесів та покращення контролю за фінансовими потоками.

Водночас активний розвиток цифрової економіки підвищує рівень залежності підприємств від інформаційних систем та електронної

інфраструктури. Кібератаки, витік даних, цифрове шахрайство та порушення роботи інформаційних мереж можуть створювати серйозні загрози для функціонування бізнесу та фінансової стабільності держави. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування ефективної системи кібербезпеки та захисту цифрової інфраструктури.

Науковець Е.Лосева зазначає, що в умовах сучасної цифрової економіки інформаційна безпека стає невід'ємною складовою економічної безпеки держави. Дослідник наголошує, що розвиток цифрових технологій повинен супроводжуватися модернізацією систем захисту інформації, підвищенням рівня кіберзахисту та формуванням ефективної державної політики у сфері цифрової безпеки [54].

Важливим напрямом розвитку партнерства держави та підприємств є цифровізація системи державних закупівель. Впровадження електронної системи ProZorro забезпечило підвищення прозорості тендерних процедур, розширення доступу бізнесу до державних замовлень та скорочення корупційних ризиків. Для підприємств це створило нові можливості реалізації продукції та участі у державних інвестиційних проєктах.

Система електронних закупівель сприяє формуванню конкурентного середовища, підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів та розвитку відкритих механізмів взаємодії держави і бізнесу. Особливого значення прозорість державних закупівель набуває в умовах післявоєнного відновлення економіки, коли обсяги державного фінансування інфраструктурних проєктів суттєво зростатимуть.

У сучасних умовах важливим напрямом цифрової трансформації стає розвиток електронної комерції та цифрового підприємництва. Поширення онлайн-платформ, дистанційних сервісів та цифрових каналів продажу дозволило значній кількості підприємств адаптуватися до кризових умов функціонування та зберегти господарську діяльність навіть у період обмежень, пов'язаних із воєнним станом.

Розвиток цифрового підприємництва є важливою умовою забезпечення економічної стійкості малого бізнесу, оскільки цифрові технології дозволяють підвищувати гнучкість підприємств та швидше адаптуватися до змін економічного середовища. Для держави підтримка цифрової трансформації бізнесу виступає одним із напрямів стимулювання економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки [52].

Особливого значення у розвитку партнерства держави та підприємств набуває підтримка цифрової інфраструктури. Стабільність роботи електронних сервісів, доступ до швидкісного інтернету, розвиток телекомунікаційних мереж та захист інформаційних систем формують основу ефективного функціонування цифрової економіки. Для підприємств якісна цифрова інфраструктура створює можливості автоматизації виробництва, дистанційного управління бізнес-процесами та інтеграції у міжнародне економічне середовище.

Воєнний стан продемонстрував важливість цифрових технологій для підтримки безперервності економічної діяльності. Значна частина підприємств змогла зберегти функціонування завдяки використанню дистанційних форматів роботи, електронного документообігу та цифрових платформ комунікації. Для держави цифрові інструменти стали важливим механізмом забезпечення стабільності адміністративних процесів та надання послуг бізнесу навіть в умовах кризових обмежень.

Науковець О.Антонова зазначає, що цифровізація економіки створює нові можливості для зміцнення економічної безпеки держави через підвищення швидкості управлінських рішень, покращення доступу до інформації та зростання ефективності використання ресурсів. Водночас цифрова трансформація потребує посилення державного контролю за захистом інформаційного середовища та кіберінфраструктури [55].

Важливим напрямом розвитку партнерства держави та підприємств є стимулювання цифрових інновацій. Для підвищення конкурентоспроможності економіки необхідним є створення умов для розвитку ІТ-сектору, підтримки

технологічних стартапів та впровадження інноваційних рішень у виробничу діяльність підприємств. Саме цифрові технології дедалі більше визначають ефективність функціонування бізнесу, рівень продуктивності праці та здатність підприємств адаптуватися до економічних змін.

Особливу роль у цифровій трансформації економіки відіграють підприємства сфери інформаційних технологій. Український ІТ-сектор навіть в умовах війни продовжив забезпечувати експорт послуг, залучення валютних надходжень та підтримку економічної активності. Для держави підтримка технологічного бізнесу є важливим елементом формування інноваційної моделі економіки.

Цифрова економіка формує нову структуру економічних відносин, у якій ключову роль відіграють знання, інформація та технології. Дослідник наголошує, що державна економічна політика повинна бути орієнтована на підтримку інноваційного розвитку, оскільки саме технологічний потенціал визначатиме конкурентоспроможність держави у майбутньому.

Суттєвого вдосконалення потребує державна політика у сфері цифрової освіти та професійної підготовки кадрів. Активне впровадження цифрових технологій у діяльність підприємств формує потребу у працівниках із відповідними професійними компетенціями. Для багатьох підприємств дефіцит кваліфікованих спеціалістів у сфері цифрових технологій стає одним із факторів, що стримує процес технологічної модернізації.

У зв'язку з цим важливого значення набуває розвиток програм цифрової освіти, підтримка професійної перепідготовки населення та інтеграція сучасних технологій у систему вищої освіти. Співпраця держави, освітніх закладів та бізнесу у сфері підготовки кадрів дозволить забезпечити економіку фахівцями, які відповідають потребам ринку праці [54].

Розвиток людського капіталу є важливою передумовою економічної безпеки держави. Рівень освіти, професійної підготовки та здатність працівників адаптуватися до технологічних змін безпосередньо впливають на ефективність функціонування підприємств та темпи економічного розвитку [51].

Важливим елементом цифрового партнерства держави та бізнесу є розвиток системи електронної аналітики та обміну інформацією. Використання цифрових платформ для аналізу економічних показників, моніторингу ринку та прогнозування ризиків дозволяє державним органам оперативніше реагувати на економічні загрози та формувати більш ефективну економічну політику.

Для підприємств доступ до аналітичної інформації створює можливості для покращення стратегічного планування, оцінки ринкових тенденцій та управління фінансовими ризиками. Інформаційна відкритість та прозорість економічних процесів сприяють зміцненню довіри між державою та бізнесом і формують передумови для більш ефективної співпраці.

Розвиток партнерства держави та підприємств в умовах цифрової трансформації економіки створює можливості для підвищення ефективності державного управління, зміцнення економічної безпеки та модернізації виробничого сектору. Поєднання цифрових технологій, інноваційного розвитку та прозорих механізмів взаємодії держави і бізнесу сприятиме формуванню більш стійкої економічної системи та підвищенню конкурентоспроможності України в умовах глобальних економічних змін.

Важливим напрямом розвитку цифрового партнерства між державою та підприємствами є створення єдиного цифрового економічного простору, у межах якого забезпечується швидкий обмін інформацією, автоматизація управлінських процесів та інтеграція електронних сервісів у господарську діяльність. Для бізнесу це створює можливості більш ефективного планування діяльності, оптимізації витрат та прискорення комунікації з державними органами.

Розвиток цифрових платформ дозволяє поступово переходити до моделі управління, у якій значна частина адміністративних процедур здійснюється автоматично. Це скорочує часові витрати підприємств, знижує вплив людського фактора та підвищує рівень прозорості економічних процесів. Одночасно автоматизація державних сервісів сприяє скороченню корупційних ризиків та формуванню більш відкритого бізнес-середовища.

Особливого значення набуває інтеграція цифрових технологій у систему фінансового контролю та податкового адміністрування. Використання електронної звітності, автоматизованих систем аналізу фінансових операцій та цифрового моніторингу дозволяє підвищити ефективність контролю за економічними процесами та мінімізувати ризики фінансових порушень. Для підприємств це створює більш зрозумілі та прозорі умови взаємодії з контролюючими органами.

Водночас цифровізація податкової системи потребує забезпечення балансу між контролем та збереженням сприятливих умов для ведення бізнесу. Надмірне посилення цифрового контролю може створювати додатковий адміністративний тиск на підприємства та ускладнювати господарську діяльність, особливо для малого бізнесу. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування гнучкої системи податкового адміністрування, орієнтованої на підтримку підприємництва.

Суттєву роль у розвитку цифрової економіки відіграє підтримка інноваційної інфраструктури. Формування технопарків, інноваційних центрів, цифрових кластерів та бізнес-інкубаторів сприяє розвитку технологічного підприємництва та створенню умов для комерціалізації інновацій. Для України розвиток інноваційної інфраструктури є важливою передумовою структурної модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

Особливе значення має підтримка стартапів та підприємств, діяльність яких пов'язана з розробленням цифрових рішень, автоматизованих систем управління, фінансових технологій та інструментів кібербезпеки. Саме такі компанії формують основу технологічного розвитку економіки та створюють нові можливості для інтеграції України у світовий цифровий простір.

Потребує подальшого розвитку і система цифрової взаємодії між державою та підприємствами у сфері міжнародного економічного співробітництва. Використання електронних платформ у зовнішньоекономічній діяльності дозволяє спрощувати митні процедури, прискорювати обробку документації та підвищувати ефективність міжнародної торгівлі. Для

українських підприємств це має особливе значення в умовах необхідності диверсифікації зовнішніх ринків та розширення економічної інтеграції з країнами Європейського Союзу.

У процесі післявоєнного відновлення економіки цифрові технології можуть стати одним із ключових факторів модернізації виробничого сектору та державного управління. Впровадження автоматизованих систем виробництва, цифрової логістики, електронного моніторингу інфраструктурних проєктів та аналітичних платформ дозволить підвищити ефективність використання ресурсів та покращити координацію економічних процесів.

Науковець О. Кравченко зазначає, що цифрова трансформація економіки повинна супроводжуватися формуванням нової моделі економічного мислення, у якій основою розвитку стають знання, інновації та технології. Для України це відкриває можливості переходу до більш конкурентоспроможної економічної моделі, здатної забезпечувати стабільність функціонування підприємств та довгострокове економічне зростання [56]. (Додаток М).

Формування цифрового середовища, орієнтованого на підтримку підприємництва, інновацій та прозорості економічних відносин, сприятиме підвищенню стійкості національної економіки та адаптації України до нових глобальних економічних умов.

3.3. Стратегічні напрями підвищення рівня безпечного функціонування економіки України

Післявоєнне відновлення України стане одним із наймасштабніших економічних процесів за всю історію держави. Руйнування виробничої інфраструктури, скорочення економічної активності, втрати трудового потенціалу та порушення логістичних зв'язків суттєво вплинули на стан

національної економіки та рівень економічної безпеки підприємств. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування ефективної моделі відновлення економіки, орієнтованої на зміцнення стійкості підприємницького сектору, модернізацію виробництва та створення умов для довгострокового економічного розвитку.

Економічна безпека підприємств у процесі післявоєнного відновлення залежатиме від здатності держави забезпечити стабільне регуляторне середовище, підтримку інвестиційної діяльності, модернізацію інфраструктури та розвиток ефективних механізмів взаємодії держави і бізнесу. Водночас самі підприємства повинні адаптувати власні стратегії розвитку до нових економічних умов, посилювати системи управління ризиками та впроваджувати інноваційні технології.

Післявоєнне відновлення економіки не повинно обмежуватися лише фізичною відбудовою інфраструктури. Основним завданням державної економічної політики має стати формування нової моделі економічного розвитку, заснованої на інноваціях, технологічній модернізації та підвищенні конкурентоспроможності національного виробництва.

Одним із ключових напрямів зміцнення економічної безпеки підприємств є модернізація виробничого сектору. Значна частина українських підприємств функціонувала на основі застарілих технологій та високого рівня енергоємності виробництва, що знижувало їх конкурентоспроможність навіть до початку повномасштабної війни. У процесі відновлення економіки важливого значення набуває оновлення виробничих потужностей, впровадження автоматизованих систем управління та розвиток високотехнологічних галузей.

Для підприємств модернізація виробництва створює можливості підвищення продуктивності праці, скорочення витрат та зміцнення фінансової стійкості. Особливо актуальним це питання є для промисловості, агропромислового комплексу, транспортної галузі та енергетики, які формують основу економічної стабільності держави.

Технологічне оновлення виробничого сектору повинно стати базою післявоєнного економічного розвитку України. Дослідник підкреслює, що відновлення економіки потребує переходу від сировинної моделі до економіки, орієнтованої на виробництво продукції з високою доданою вартістю та розвиток інноваційного підприємництва.

Суттєвого значення у процесі зміцнення економічної безпеки набуває розвиток інвестиційної діяльності. Відновлення підприємств, модернізація інфраструктури та реалізація масштабних економічних проєктів потребуватимуть значних фінансових ресурсів. У зв'язку з цим важливим завданням держави є формування сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення захисту прав інвесторів та створення ефективних механізмів залучення внутрішнього й зовнішнього капіталу.

Для підвищення інвестиційної привабливості України необхідним є вдосконалення судової системи, зниження рівня корупційних ризиків, забезпечення прозорості державного управління та стабільності економічної політики. Підприємства, своєю чергою, повинні підвищувати рівень корпоративного управління, фінансової прозорості та ефективності використання ресурсів.

Важливим фактором зміцнення економічної безпеки підприємств стане розвиток людського капіталу. Воєнний стан спричинив масштабні міграційні процеси, скорочення трудових ресурсів та дефіцит кваліфікованих кадрів у багатьох галузях економіки. Для відновлення економічного потенціалу держави необхідним є створення умов для повернення трудових ресурсів, розвитку професійної освіти та підвищення кваліфікації працівників.

Підприємства дедалі більше потребуватимуть фахівців у сфері цифрових технологій, управління ризиками, логістики, фінансів та інженерних спеціальностей. У зв'язку з цим важливого значення набуває співпраця держави, бізнесу та закладів освіти у сфері професійної підготовки кадрів та адаптації освітніх програм до потреб ринку праці.

Людський капітал виступає одним із ключових факторів економічної стійкості держави. Рівень професійної підготовки населення, здатність працівників адаптуватися до технологічних змін та розвиток підприємницьких компетенцій безпосередньо впливають на конкурентоспроможність економіки.

Важливим напрямом зміцнення економічної безпеки підприємств є розвиток цифрової економіки та технологічної інфраструктури. Активне впровадження цифрових технологій дозволяє підприємствам підвищувати ефективність управління, автоматизувати виробничі процеси та знижувати рівень операційних ризиків. Для держави цифровізація створює можливості покращення якості державного управління, підвищення прозорості економічних процесів та оптимізації взаємодії з бізнесом.

Післявоєнне відновлення економіки створює передумови для масштабної технологічної модернізації підприємств та інтеграції цифрових рішень у різні сфери господарської діяльності. Особливого значення набуває розвиток електронної комерції, цифрової логістики, автоматизованих систем управління виробництвом та фінансових технологій.

Цифрова трансформація економіки сприяє підвищенню стійкості підприємств до кризових процесів, оскільки дозволяє забезпечити більш гнучке управління ресурсами та оперативніше реагувати на зміни економічного середовища. Для України цифровізація є не лише напрямом модернізації економіки, а й важливим фактором зміцнення економічної безпеки.

Суттєвого значення у процесі післявоєнного розвитку набуватиме підтримка експортоорієнтованих підприємств. Розширення зовнішньоекономічних зв'язків, інтеграція до європейського економічного простору та розвиток міжнародного співробітництва створюють можливості для збільшення обсягів експорту української продукції та залучення валютних надходжень.

Для зміцнення економічної безпеки держави важливим є поступовий перехід від експорту сировини до розвитку переробної промисловості та виробництва продукції з високою доданою вартістю. Це дозволить підвищити

конкурентоспроможність національної економіки, забезпечити стабільність валютних надходжень та створити нові робочі місця.

Диверсифікація економіки та розвиток високотехнологічного виробництва є важливими умовами забезпечення економічної безпеки держави. Економіка, орієнтована на інноваційний розвиток, має вищий рівень стійкості до зовнішніх кризових впливів та краще адаптується до глобальних економічних змін.

Важливу роль у процесі зміцнення економічної безпеки підприємств відіграватиме міжнародна економічна підтримка України. Фінансова допомога міжнародних організацій, інвестиції партнерів та участь у програмах післявоєнного відновлення створюють додаткові можливості для модернізації інфраструктури, розвитку виробництва та підтримки підприємництва.

Одночасно ефективність використання міжнародної допомоги значною мірою залежатиме від рівня прозорості державного управління, ефективності антикорупційної політики та здатності держави забезпечити раціональне використання ресурсів. Для підприємств це створюватиме більш стабільне середовище для розвитку бізнесу та реалізації інвестиційних проєктів.

Прозорість економічної політики та ефективність державних інституцій є ключовими умовами забезпечення економічної стійкості держави у процесі післявоєнного відновлення. Дослідник підкреслює, що саме рівень довіри бізнесу до держави визначатиме активність інвестиційних процесів та темпи економічного розвитку.

Післявоєнне відновлення України створює не лише складні економічні виклики, а й можливості для структурної модернізації економіки, розвитку інноваційного підприємництва та формування нової моделі взаємодії держави та бізнесу. Зміцнення економічної безпеки підприємств потребуватиме поєднання ефективної державної політики, розвитку цифрових технологій, модернізації виробничого сектору та підтримки підприємницької активності.

Комплексна реалізація заходів щодо підтримки бізнесу, розвитку інвестиційного середовища, модернізації інфраструктури та вдосконалення

державного регулювання створить передумови для формування більш стійкої економічної системи. Від результативності цих процесів залежатиме здатність України забезпечити стабільне функціонування підприємств, зміцнити економічну безпеку держави та сформувати умови для довгострокового економічного зростання.

Важливим елементом післявоєнного зміцнення економічної безпеки підприємств стане розвиток інфраструктурного потенціалу держави. Руйнування транспортної, енергетичної, логістичної та виробничої інфраструктури суттєво ускладнило діяльність підприємств і негативно вплинуло на ефективність економічних процесів. Відновлення інфраструктури має стратегічне значення не лише для забезпечення стабільного функціонування бізнесу, а й для формування нових можливостей економічного розвитку регіонів.

Для підприємств якісна інфраструктура забезпечує стабільність логістичних процесів, доступ до ринків збуту, ефективне постачання сировини та скорочення виробничих витрат. У процесі післявоєнного відновлення доцільним є створення сучасної логістичної системи, модернізація транспортних коридорів та розвиток індустріальних парків, здатних забезпечити концентрацію виробничих потужностей та залучення інвестицій.

Регіональна економічна безпека є важливою складовою загальної системи економічної стійкості держави. Розвиток локального підприємництва, підтримка виробничої активності та модернізація регіональної інфраструктури формують основу стабільного функціонування економіки в умовах кризових процесів.

Для підприємств розвиток системи ризик-менеджменту дозволить підвищити рівень фінансової стійкості, покращити стратегічне планування та швидше адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Водночас держава повинна забезпечити функціонування систем економічного моніторингу, аналітичного прогнозування та підтримки стратегічних галузей економіки.

Економічна безпека держави та підприємств значною мірою залежить від здатності своєчасно ідентифікувати потенційні ризики та формувати механізми їх нейтралізації. Умови післявоєнного розвитку потребують переходу до більш гнучкої системи економічного управління, орієнтованої на попередження кризових явищ, а не лише реагування на їх наслідки.

Важливим напрямом зміцнення економічної безпеки стане розвиток екологічно орієнтованої економіки. У процесі післявоєнного відновлення доцільним є впровадження принципів «зеленої» економіки, енергоефективних технологій та екологічно безпечного виробництва. Для підприємств це створює можливості зниження енергетичних витрат, підвищення конкурентоспроможності продукції та доступу до міжнародних екологічних програм фінансування.

Поступове формування партнерської моделі взаємодії держави та підприємств створюватиме передумови для зміцнення довіри між учасниками економічних процесів, підвищення інвестиційної активності та розвитку конкурентного середовища. Саме ефективна координація дій державних інституцій та підприємницького сектору визначатиме результативність післявоєнного відновлення України та здатність економіки забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Одним із перспективних напрямів зміцнення економічної безпеки підприємств у процесі післявоєнного розвитку може стати формування системи економічної стійкості на основі кластерного підходу. Об'єднання підприємств, наукових установ, освітніх закладів та органів місцевого самоврядування у виробничо-інноваційні кластери дозволить посилити кооперацію між учасниками економічних процесів, оптимізувати використання ресурсів та прискорити технологічний розвиток окремих галузей.

Для України кластерна модель є особливо актуальною у сферах агропромислового виробництва, логістики, ІТ-сектору та переробної промисловості. В умовах високого рівня економічних ризиків кооперація підприємств створює можливості спільного використання інфраструктури,

формування виробничих ланцюгів та зниження витрат на інноваційну діяльність. Крім того, регіональні кластери здатні стимулювати розвиток локальних економік та підвищувати інвестиційну привабливість територій.

Важливим напрямом післявоєнної трансформації економіки може стати розвиток системи економічного патріотизму та підтримки національного виробника. В умовах глобальної конкуренції підтримка українських підприємств через державні програми закупівель, стимулювання внутрішнього виробництва та популяризацію національної продукції здатна позитивно впливати на зайнятість населення, стабільність внутрішнього ринку та зростання податкових надходжень.

Для підприємств підтримка внутрішнього виробника створює можливості розширення ринку збуту, зміцнення фінансової стійкості та підвищення конкурентоспроможності. Одночасно така політика сприятиме зниженню критичної залежності економіки від імпоротної продукції та зовнішніх економічних факторів.

Розвиток системи антикризового управління дозволить підприємствам оперативніше реагувати на зовнішні загрози, підтримувати стабільність діяльності та знижувати рівень економічних втрат у періоди нестабільності. Для держави поширення таких підходів створює передумови для формування більш стійкого підприємницького середовища та підвищення загального рівня економічної безпеки країни.

Комплексність післявоєнного відновлення потребує не лише фінансових ресурсів чи модернізації інфраструктури, а й формування нової економічної моделі, у якій взаємодія держави та підприємств ґрунтуватиметься на принципах партнерства, інноваційності, прозорості та стратегічного розвитку. Саме така модель здатна забезпечити довгострокову економічну стійкість України, підвищити конкурентоспроможність національного бізнесу та створити умови для безпечного функціонування економіки в майбутньому.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У процесі дослідження встановлено, що взаємодія держави та підприємств є однією з ключових передумов стабільного функціонування економіки держави та важливим елементом забезпечення її економічної стійкості. Рівень ефективності державного регулювання, якість нормативно-правового середовища, фінансова стабільність та здатність підприємств адаптуватися до кризових процесів безпосередньо впливають на розвиток підприємницького сектору, інвестиційну активність, зайнятість населення та загальний стан економічної безпеки країни. За умов воєнного стану, руйнування виробничої інфраструктури, нестабільності фінансової системи та посилення глобальних ризиків питання формування ефективної моделі взаємодії держави та бізнесу набуває стратегічного значення.

У ході роботи підтверджено актуальність теми, визначену у вступі, оскільки сучасні економічні умови характеризуються високим рівнем невизначеності, інфляційними процесами, порушенням логістичних зв'язків, дефіцитом фінансових ресурсів та посиленням загроз для функціонування підприємств. Події останніх років засвідчили, що рівень економічної безпеки підприємств є важливою умовою підтримання економічної стабільності держави та забезпечення безперервності господарських процесів.

У результаті теоретичного аналізу визначено, що економічна безпека підприємства являє собою комплексну систему захисту фінансових, виробничих, кадрових, енергетичних, інформаційних та інвестиційних ресурсів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Встановлено, що держава у цій системі виконує не лише контрольну функцію, а й формує умови для підтримки підприємницької діяльності, розвитку конкурентного середовища та забезпечення економічної стійкості.

У першому розділі роботи досліджено теоретичні основи взаємодії держави та підприємств у системі забезпечення економічної безпеки. Визначено, що ефективність функціонування підприємств значною мірою

залежить від стабільності економічної політики, якості нормативно-правового середовища, розвитку фінансової системи та здатності держави формувати умови для мінімізації економічних ризиків. Доведено, що партнерська модель взаємодії держави та бізнесу є важливою передумовою забезпечення стабільності економічних процесів.

У другому розділі встановлено, що сучасний стан економічної безпеки підприємств України характеризується високим рівнем зовнішніх і внутрішніх загроз. До найбільш суттєвих факторів негативного впливу належать інфляційні процеси, валютна нестабільність, зростання виробничих витрат, порушення логістичних маршрутів, нестабільність енергетичної системи, кадровий дефіцит та скорочення інвестиційної активності. Значний вплив на діяльність підприємств здійснюють воєнні ризики та загальна економічна невизначеність.

У процесі аналізу державного регулювання встановлено, що програми фінансової підтримки бізнесу, пільгове кредитування, податкові стимули, підтримка релокації підприємств та цифровізація державних послуг позитивно вплинули на стабілізацію діяльності підприємницького сектору та підтримання економічної активності. Разом із тим виявлено проблеми, пов'язані з нестабільністю регуляторного середовища, високим рівнем бюрократизації та недостатньою доступністю окремих програм підтримки для малого та середнього бізнесу.

У третьому розділі обґрунтовано напрями вдосконалення взаємодії держави та підприємств у сфері економічної безпеки з урахуванням цифрової трансформації економіки, потреб післявоєнного відновлення та необхідності структурної модернізації виробничого сектору. Визначено, що важливими напрямами зміцнення економічної стійкості підприємств є розвиток цифрових технологій управління, підтримка інноваційної діяльності, модернізація інфраструктури, стимулювання інвестиційної активності та формування ефективної системи управління ризиками.

Відповідно до поставленої у вступі мети дослідження визначено основні напрями підвищення ефективності взаємодії держави та підприємств у процесі забезпечення безпечного функціонування економіки.

Першочергового значення набуває формування стабільного нормативно-правового середовища, яке забезпечуватиме прогнозованість державної економічної політики, прозорість регуляторних процедур та захист економічних інтересів суб'єктів господарювання. Стабільність законодавства створюватиме передумови для довгострокового планування діяльності підприємств та підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки.

Доцільним є розширення механізмів державної фінансової підтримки підприємств через розвиток програм пільгового кредитування, стимулювання інвестиційної активності, підтримку малого та середнього бізнесу та вдосконалення механізмів державного гарантування ризиків. Це сприятиме відновленню виробничої діяльності підприємств та зміцненню їх фінансової стійкості.

Важливим напрямом удосконалення державної політики є прискорення цифрової трансформації економіки шляхом розвитку електронного урядування, автоматизації адміністративних процедур, цифровізації фінансових процесів та впровадження сучасних інформаційних технологій у систему економічного моніторингу. Використання цифрових рішень дозволить підвищити ефективність державного управління та скоротити адміністративне навантаження на бізнес.

Перспективним напрямом є стимулювання інноваційного розвитку підприємств і технологічної модернізації виробництва. Підтримка впровадження сучасних технологій, розвитку цифрової інфраструктури та автоматизації виробничих процесів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств та формуванню більш стійкої моделі економічного розвитку.

Необхідним є посилення системи стратегічного прогнозування економічних ризиків та розвитку механізмів антикризового управління через

використання сучасних аналітичних платформ, цифрових систем моніторингу та інструментів стратегічного планування. Це дозволить державі оперативніше реагувати на кризові явища та підтримувати стабільність функціонування підприємницького сектору.

Важливого значення набуває підтримка енергетичної стійкості підприємств через стимулювання використання альтернативних джерел енергії, впровадження енергоощадних технологій та розвиток децентралізованих систем енергозабезпечення. Такі заходи сприятимуть зниженню виробничих ризиків та підвищенню стабільності функціонування бізнесу.

Мету дослідження досягнуто, поставлені у вступі завдання виконано, а результати роботи підтверджують, що ефективна взаємодія держави та підприємств є важливою умовою забезпечення економічної стійкості держави та безпечного функціонування економіки. Подальший розвиток системи державного управління у цій сфері повинен бути орієнтований на поєднання інноваційних підходів, цифрових технологій, підтримки підприємництва та модернізації економіки, що створить передумови для стабільного розвитку України у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 49, ст. 527. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
3. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст. 27. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
4. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
5. Геєць В.М. Трансформація економічної соціалізації як форми соціальної дії у воєнно-повоєнному розвитку економіки України. Економіка України. 2026. No 4 (773). С. 3-27. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.04.003>
6. Паращевін М. Результати національних щорічних моніторингових досліджень 1992—2021 років. В: Українське суспільство. Моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності. Зб. наук. праць. Київ, Інститут соціології НАН України. 2021, С. 634—641. URL: <https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/monitoring-2021dlya-tipografi i.pdf>
7. Васильців Т. Г. Наукові підходи до дослідження модернізації промисловості та її інвестиційно-інноваційного забезпечення. Т.Г. Васильців, О.С. Кириченко, В.В. Зайченко. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 43. С. 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_43_7
8. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Понамарьов, О. М. Ляшенко. Київ : Лібра, 2003. 280 с.

9. Адаменко Т. М. Система економічної безпеки підприємства: підхід до формування. Економіка Менеджмент Підприємництва. 2013. № 25(II). С. 265–273. URL: http://eme.ucoz.ua/publ/zbirniki/25_ii_2013/adamenko_t_m_/39-1-0-33
10. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України : [монографія]. К. : НІПМБ, 2005. – 140 с.
11. Нам'ясенко В.М. Економічна безпека підприємства в умовах воєнного стану. Економіка України. 2025. No 6 (763). С. 25-38. https://doi.org/10.15407/econo_myukr.2025.06.025
12. Гринкевич С., Когут М., Станкевич М. Еволюція теоретичних концепцій економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство, 2023. (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-70>
13. Пристемський О., Гривківська О., Сакун А. Теоретичні та методологічні аспекти економічної безпеки підприємств. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки). 2023. Т. 1. No 47. С. 106—115. <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2023-47-106-115>
14. Дячков Д., Потапюк І., Капран І. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. Економіка та суспільство, 2024. (24). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-7>
15. Прохорова В., Крутова А., Дяченко К. Економічна безпека підприємств України в умовах дестабілізаційного розвитку. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка. 2022. 14(28). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-10)
16. Гаркуша В., Єршова Н. Систематизація наукових поглядів щодо сутності поняття «економічна безпека підприємства». Економіка та суспільство, 2021. (28). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-34>
17. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. Праці. К.: НІСД, 2016. С.210-242. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf>

18. Гнатенко В. Основні складові економічної безпеки держави. Науковий вісник: державне управління, 2021. № 1(7). С. 66-82. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-66-82](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-66-82)
19. Мунтіян В. І. Економічна безпека України: методологія оцінювання та механізми забезпечення. Економіка України. 2022. № 7. С. 4–18.
20. Лісовий А., Краєвський В. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Економіка та суспільство*, 2026. (83). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-188>
21. Гальчинський А.С. Основи економічних знань: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Вища шк., 2002. 543 с.
22. Іванов С. В., Петренко О. А. Економічна безпека України в умовах воєнного стану: сучасні виклики та інструменти державної політики. Економіка та держава. 2024. № 1. С. 12–18. URL: <http://www.economy.in.ua>
23. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. 2023–2025. URL: <https://bank.gov.ua>
24. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України 2024 / За ред. І. Є. Вернера. Київ : Держстат України, 2025. 273 с. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Барановський О. І. Фінансова безпека держави в умовах глобальних викликів. Фінанси України. 2023. № 2. С. 7–23.
26. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія. Київ : Знання України, 2011. 299 с.
27. АМОША Олександр, Післявоєнна розбудова інфраструктури України. *Журнал європейської економіки*, вип. 23, вип. 1, Березень 2024, с. 178-94, <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1736>.
28. Кизим М., Трушкіна Н. Роль критичної інфраструктури в повоєнній розбудові економіки регіонів України. *Економіка та суспільство*, 2025. (81). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-151>

29. Мельник С.І. Основні чинники впливу на фінансову стабільність у контексті управління фінансовою безпекою підприємства. Гроші, фінанси і кредит. 2019. № 5(73). DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-5-37>
30. Ключко Т.А. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-17>
31. Варналій З.С., Бондаренко С.М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. Економічний вісник університету. 2023. №56. С. 106-113. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-56-106-113>
32. Проценко Я.В. Методологічний підхід до визначення й оцінювання фінансової стабільності підприємства. Наукові праці НДФІ. 2017. № 1. С. 122-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2017_1_11
33. Організаційно-правові засади державного управління: навчально-методичний комплекс для здобувачів 281 «Публічне управління та адміністрування», ступінь вищої освіти «Бакалавр», освітньо-професійна програма «Урядування у публічній сфері», форма навчання / Ткаченко І. В., Миколіук А. В. Київ: ННПУДС КНУ ім. Тараса Шевченка, 2024. С.18-26.
34. Науменко В.Д. Стратегічне планування як основний етап процесу стратегічного управління соціально-економічним розвитком держави. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: публічне управління та адміністрування. 2023. Т. 34 (73), №1. С.80-87.
35. Щербак Н.В. Стратегічне планування в системі державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування, № 46(3), 2020. <https://doi.org/10.33287/102045>
36. Енергетична стратегія України до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 145-р. Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>

37. Річна звітність ПРАТ «ЄННІ ФУДЗ» за 2023-2025 роки.
<https://ennifoods.com/wp-content/uploads/2026/04/finansova-zvitnist-za-2022-rik.pdf>
38. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". - 2016. - № 13. - С. 257-263. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_39
39. Згадова Н. С., Павленко Г.М., Паненко О.Є. Оптимізація та безпека структури капіталу в аграрних підприємствах. Агросвіт №15. Київ, 2023. С.52-57. <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/issue/view/90/67>
40. Лойко В.В. Загрози економічній безпеці промислового підприємства промислового підприємства: сутність та класифікація. Ефективна економіка. 2015. № 10. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
41. Атамась Г. П., Згадова Н. С., Малевич О. В. Науково - практичні аспекти безпеки підприємницьких структур. "Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент" Серія «Економіка і менеджмент», випуск 1 (101), 2025, с.3-9. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2025.1.1>
42. Згадова Н.С., Кравченко Ю.І., Богданов О.О., Кучугурний О.М. Оцінка фінансово-економічних ризиків України в контексті глобальної економічної кризи. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 6. С. 46-50. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-6-9>
43. Ткачук Г.О., Іванченкова Л.В., Згадова Н.С. Роль цифрових технологій в інформаційно-аналітичному забезпеченні економічної безпеки. Проблеми економіки. 2025, № 1 (63), с.100-106. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-100-106>
44. П'ятницька Г. Т., Федулова І. В. Фінансова безпека країни та підприємства: визначення, взаємозв'язок і ризики забезпечення. Ефективна економіка. № 7. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/16.pdf
45. Грінченко А. Ю. Удосконалення механізмів забезпечення економічної

безпеки України: теорія, методологія, практика : Дис. доктора екон. наук : 21.04.01 – економічна безпека держави (051 – Економіка). ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Переяслав, Національний інститут стратегічних досліджень, Київ. 2021. 506 с

46. Борзенко О.О. Механізми управління і регулювання національної еконо-міки в сучасних реаліях. Економіка України. 2021. No 7. С. 75—83. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.07.075>

47. Тарнавська О.Б. Особливості державного регулювання в умовах трансформації еко-номіки України. Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Ґжицького. 2016. Т. 18. No 2 (69). С. 230—233. Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/235838493.pdf>

48. Кузьменко О. В., Доценко Т. В. Удосконалення системи державного регулювання економічної безпеки національної економіки. Бізнес Інформ. 2020. №7. С. 36—43. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-36-43>

49. Папирін Д. О. Трансформація механізмів державного регулювання економічної безпеки в умовах сучасних гібридних загроз: європейський досвід та українські реалії. Теорія та практика державного управління. 2024. Вип. 2 (79). С. 342—362. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-17>

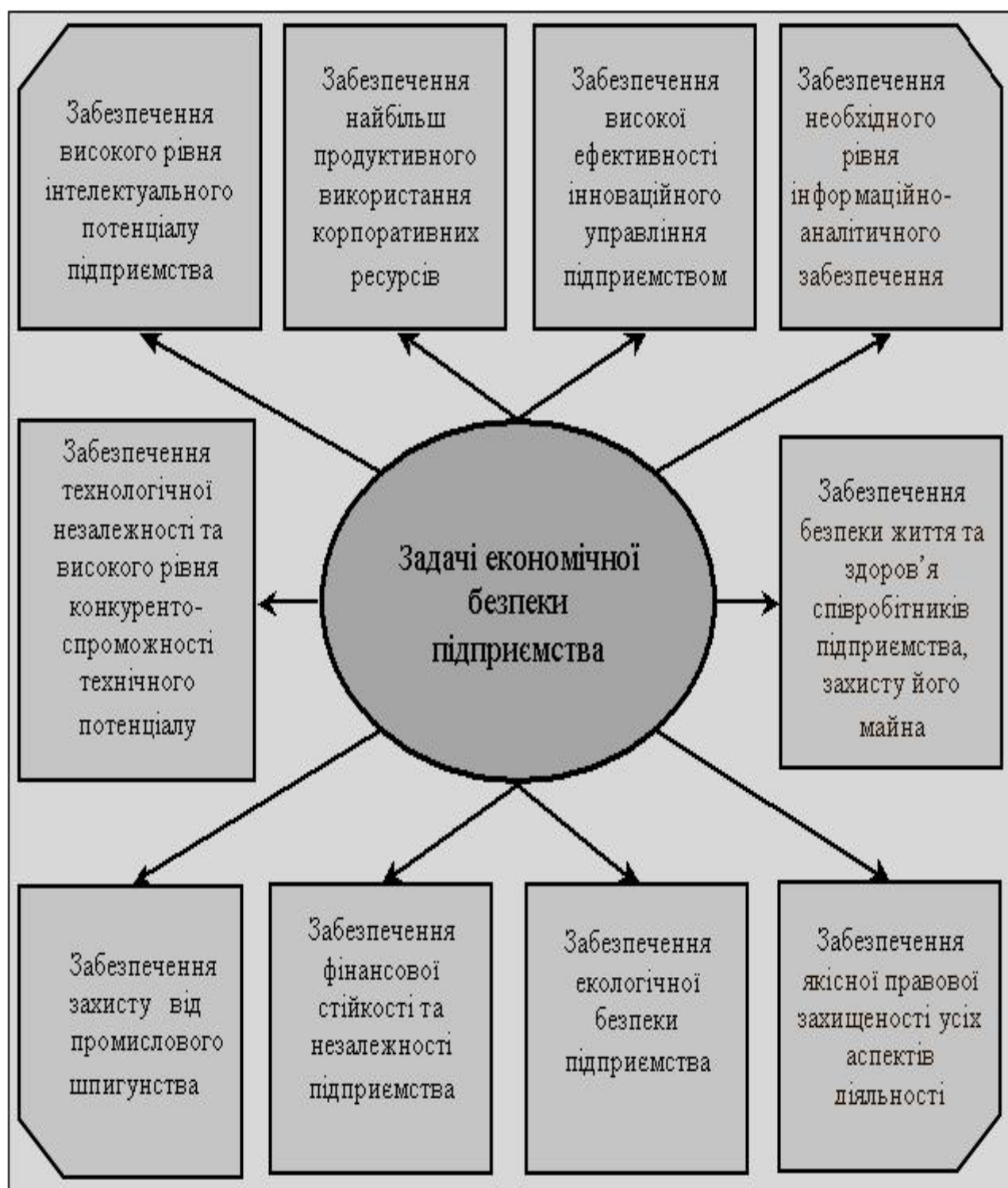
50. Громов, С. О. Сучасна сутність і склад механізму публічного регулювання корпоратизації великих державних підприємств у сфері транспортної інфраструктури. Теорія та практика державного управління, 2024, № 1(78), с. 136-154. DOI: <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-1-08>

51. Богуславська, С., Кравченко, О., Стефанюк, Р. Вплив електронного врядування на розвиток малого та середнього бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2024. (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-2>

52. Чайкіна, А., Маслій, О., Черв'як, А. Сучасні драйвери підвищення економічної безпеки країни в умовах цифрової трансформації. *Сталий розвиток економіки*, 2024. (2(49)), 307-313. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-49>

53. Єфремова К.В. Новітні вимоги до розрахунку рівня економічної безпеки України під впливом цифровізації. 2023. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/conf_21.04.2023.pdf#page=25
54. Череп А., Череп О., Гельман В., Лосєва Е. Європейські вектори цифровізації економіки задля забезпечення національної безпеки держави. Молодий вчений. 2023. № 11 (123). С. 163–167.
55. Антонова, О., Серьогін, С., Літвінов, О., Кривенкова, Р. (2023). Цифрова трансформація публічного сектора в забезпеченні регіонального партнерства. *Аспекти публічного управління*, 11(3), 91-101. <https://doi.org/10.15421/152340>
56. Кравченко О.О., Шпурик Н.Ю. Впровадження реформ для розвитку країни: роль та значення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2023. № 7. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16832850014148.pdf>

ДОДАТКИ

Типова структура функціональних складових економічної безпеки підприємства

Порівняльна характеристика основних механізмів взаємодії держави та підприємств у системі забезпечення економічної безпеки

Механізм взаємодії	Основний зміст	Інструменти реалізації	Вплив на економічну безпеку підприємств	Основні проблеми реалізації
Податкове регулювання	Формування умов оподаткування бізнесу	Податкові пільги, спрощена система оподаткування	Зниження фінансового навантаження	Часті зміни законодавства
Фінансово-кредитна підтримка	Забезпечення доступу до фінансових ресурсів	Пільгові кредити, державні гарантії	Підвищення фінансової стійкості	Складність доступу до фінансування
Державний контроль	Контроль дотримання законодавства	Перевірки, моніторинг, ліцензування	Захист конкурентного середовища	Надмірна бюрократія
Державно-приватне партнерство	Співпраця держави та бізнесу	Інвестиційні та інфраструктурні проекти	Розвиток виробничого потенціалу	Недостатня ефективність координації
Цифровізація державного управління	Автоматизація взаємодії з бізнесом	Платформи «Дія», ProZorro	Скорочення адміністративних витрат	Кіберзагрози
Інвестиційна політика	Залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій	Інвестиційні стимули, державні програми	Модернізація виробництва	Нестабільність інвестиційного середовища
Антикорупційна політика	Зниження рівня корупційних ризиків	Електронне урядування, фінансовий контроль	Підвищення прозорості бізнес-середовища	Недостатня ефективність окремих реформ
Регіональна економічна політика	Підтримка розвитку регіонів	Програми релокації та підтримки бізнесу	Підвищення економічної стійкості регіонів	Нерівномірність регіонального розвитку

**Комплексна характеристика ризиків безпечного функціонування ПрАТ
«ЄННІ ФУДЗ» в умовах економічної нестабільності**

Група ризиків	Основні причини виникнення	Наслідки для підприємства	Заходи мінімізації
Фінансові	Інфляція, валютні коливання, зростання витрат	Зниження прибутковості, дефіцит обігових коштів	Оптимізація витрат, фінансове планування
Виробничі	Руйнування інфраструктури, зношеність обладнання	Скорочення виробництва	Модернізація виробництва
Логістичні	Порушення транспортних маршрутів	Затримки постачання та реалізації продукції	Диверсифікація логістичних каналів
Енергетичні	Перебої електропостачання	Порушення виробничого циклу	Резервне енергоживлення
Кадрові	Міграція населення, мобілізація	Дефіцит працівників	Підвищення мотивації персоналу
Інформаційні	Кібератаки, цифрове шахрайство	Втрата інформації, фінансові збитки	Посилення кібербезпеки
Інвестиційні	Скорочення інвестиційної активності	Уповільнення модернізації	Залучення партнерських програм
Ринкові	Скорочення платоспроможного попиту	Зменшення обсягів реалізації	Розширення асортименту продукції
Зовнішньоекономічні	Нестабільність міжнародних ринків	Втрата експортних контрактів	Диверсифікація зовнішніх ринків

Результати анкетування працівників ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ» щодо оцінки ризиків діяльності підприємства

АНКЕТА

оцінки ризиків діяльності ПрАТ «ЄННІ ФУДЗ»

Мета анкетування: визначення основних ризиків, що впливають на безпечне функціонування підприємства в умовах економічної нестабільності.

Загальна інформація

Посада працівника:

Фахівець фінансово-економічного відділу

Підрозділ підприємства:

Фінансово-економічний відділ

Стаж роботи на підприємстві:

☒ 3–5 років

Оцінка ризиків підприємства

1. Які ризики, на Вашу думку, найбільше впливають на діяльність підприємства?

Вид ризику	Низький	Середній	Високий
Фінансові ризики			☒
Логістичні ризики			☒
Енергетичні ризики		☒	
Кадрові ризики		☒	
Інформаційні ризики	☒		
Виробничі ризики		☒	
Ринкові ризики			☒

2. Які фактори найбільше впливають на фінансову стабільність підприємства?

☒ інфляція

☒ зростання витрат

☒ валютні коливання

☒ скорочення попиту

☒ нестабільність постачання

3. Чи впливають перебої електропостачання на діяльність підприємства?

☒ так, суттєво

4. Як Ви оцінюєте рівень кадрового забезпечення підприємства?

☒ достатній

5. Чи достатнім є рівень інформаційної та кібербезпеки підприємства?

☒ частково

6. Які заходи, на Вашу думку, необхідно впровадити для підвищення економічної безпеки підприємства?

Посилити систему фінансового планування та контролю витрат, розширити використання резервних джерел енергопостачання, удосконалити цифровий захист інформаційних систем та активізувати роботу щодо диверсифікації постачальників сировини.

7. Чи потребує підприємство посилення державної підтримки?

☒ так

8. Які напрями державної підтримки є найбільш важливими для підприємства?

☒ пільгове кредитування

☒ податкові пільги

☒ підтримка експорту

☒ енергетична підтримка

☒ цифровізація державних послуг

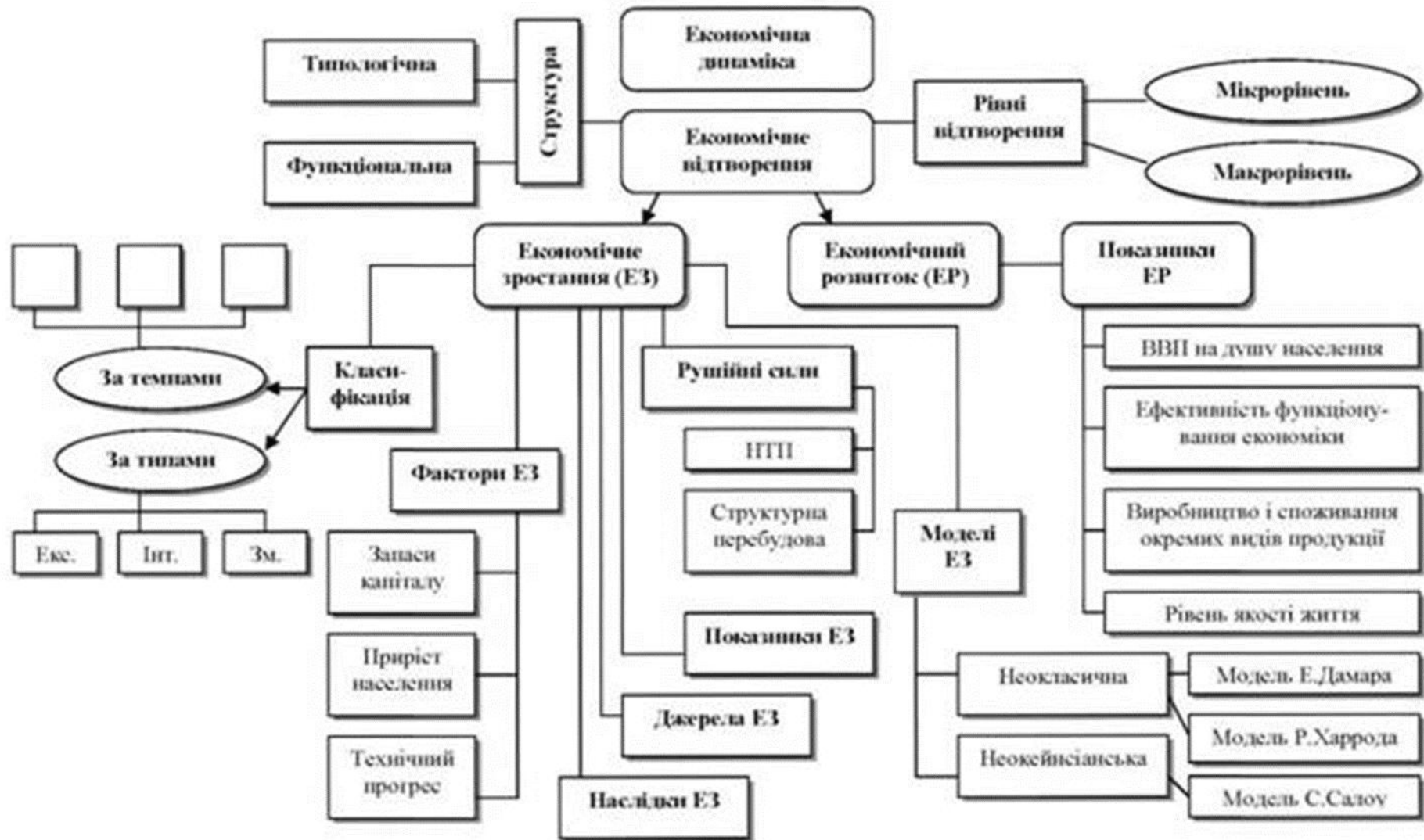
9. Ваші пропозиції щодо підвищення стійкості підприємства в умовах кризових процесів:

Доцільним є продовження модернізації виробничих процесів, розширення зовнішньоекономічних зв'язків, формування резервних фінансових ресурсів та впровадження системи комплексного управління ризиками для забезпечення стабільного функціонування підприємства в умовах економічної нестабільності.

Пропозиції щодо вдосконалення механізмів державного регулювання економічної безпеки підприємств

Напрямок удосконалення	Основний зміст заходів	Очікуваний результат
Податкова підтримка підприємств	Запровадження стабільної системи податкових пільг для підприємств стратегічних галузей	Зниження фінансового навантаження та підтримка платоспроможності бізнесу
Розширення програм пільгового кредитування	Збільшення доступу підприємств до державних кредитних програм	Підвищення фінансової стійкості підприємств
Розвиток державно-приватного партнерства	Реалізація спільних інвестиційних та інфраструктурних проєктів	Активізація інвестиційної діяльності
Підтримка енергетичної безпеки бізнесу	Часткове фінансування альтернативних джерел енергії та резервного енергоживлення	Зменшення впливу енергетичних ризиків
Цифровізація державного управління	Розширення електронних сервісів взаємодії держави та бізнесу	Скорочення адміністративних витрат та підвищення прозорості
Удосконалення системи кібербезпеки	Посилення державних механізмів захисту інформаційної інфраструктури	Зниження інформаційних та кіберризиків
Підтримка кадрового потенціалу	Розвиток програм професійної підготовки та перекваліфікації працівників	Зменшення дефіциту трудових ресурсів
Стимулювання експорту	Підтримка зовнішньоекономічної діяльності підприємств	Розширення ринків збуту та валютних надходжень
Розвиток антикризового управління	Формування державних програм підтримки підприємств у кризових умовах	Підвищення рівня економічної стійкості підприємств
Гармонізація законодавства з нормами ЄС	Адаптація економічного законодавства до європейських стандартів	Підвищення інвестиційної привабливості економіки

Додаток М. Економічне зростання

Основні цифрові інструменти взаємодії держави та бізнесу в Україні

Цифровий інструмент	Основне призначення	Значення для підприємств	Вплив на економічну безпеку
Платформа «Дія»	Надання електронних державних послуг	Спрощення адміністративних процедур	Підвищення прозорості взаємодії з державою
ProZorro	Електронна система державних закупівель	Доступ до державних тендерів	Зниження корупційних ризиків
Електронний кабінет платника податків	Подання податкової звітності	Оптимізація податкового адміністрування	Підвищення фінансової прозорості
Онлайн-банкінг	Управління фінансовими операціями	Прискорення розрахунків	Підвищення ефективності фінансової діяльності
CRM-системи	Автоматизація роботи з клієнтами	Покращення управління продажами	Підвищення конкурентоспроможності
ERP-системи	Управління ресурсами підприємства	Оптимізація бізнес-процесів	Підвищення ефективності управління
Електронний документообіг	Автоматизація документообігу	Скорочення витрат часу	Підвищення швидкості управлінських рішень
Хмарні технології	Зберігання та обробка даних	Гнучкість цифрової інфраструктури	Захист та резервування інформації
Платформи електронної комерції	Реалізація продукції онлайн	Розширення ринків збуту	Підвищення економічної стійкості
Системи кібербезпеки	Захист інформаційної інфраструктури	Мінімізація кіберризиків	Забезпечення цифрової безпеки підприємств